Влада - Радам !

Голос України

Газета Верховної Ради України

№89 (839) ♦ Субота, 14 травня 1994 року ♦ Ціна договірна

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Коментар тижня

Конституція — не флюгер, чудовий хлопець — не професія

Депутат Дмитро Чобіт, виступаючи в парламенті, сказав, що мандатна комісія працювала за принципом: «Хай світ перевернеться, але закон має торжествувати». Чудово. Але який саме закон має торжествувати? Це не пусте питання. Оскільки Основний Закон увійшов у суперечність з іншими законами, зокрема з виборчим, або навпаки. І маємо ситуацію: до конституційних положень звертаються, коли це вигідно, а коли — ні, намагаються керуватися законами, що суперечать Основному. Це і є конституційна криза. Адже свого часу колишня ВР не внесла поправки в Конституцію щодо 4-річного терміну повноважень законодавчого органу, не внесено й поправки щодо терміну повноважень Президента. Іншими словами, якщо за Конституцією, то обраний нинішній парламент і взагалі його вибори можуть теоретично вважатися неконституційними, так само як і призначення виборів Президента і виборів місцевих органів влади. Тим більше, що парламент, колишній, природно, ухвалив відповідні закони не конституційною, а простою більшістю голосів. І Президент ініціював дострокові вибори Президента, хоча достроковими вони можуть бути тільки за підсумками референдуму. Кажуть тепер, про це йдеться і в Посланні Президента парламентаріям, що були такі політичні віяння і саме такі рішення були необхідні. Так, але як же тоді з гарантом Конституції?

Поїзд, як мовиться, пішов. Якщо скасовувати президентські вибори і вибори до місцевих органів влади, керуючись Конституцією, то логічно постає питання про легітимність обраної ВР.

(Закінчення на 2-й стор.).

Читайте у суботньому випуску

3 стор.

За даними Донецького відділення Незалежних профспілок гірників, у розрахунку на 1 млн. тонн видобутого вугілля в Донбасі гине 3,28 шахтаря, у той час як у США — 0,056.

У 1993 році всього по Україні від нещасних випадків загинуло 380 гірників, травмовано — 47 774.

6 стор.

Навіщо дітям міністерство олов'яних солдатиків?..

11 стор.

Півкоролівства — на коні, верблюді й «Пежо»...

12 стор.

Наші «вісімдесятники» чомусь не дуже миряться з живими класиками — «шістдесятниками». Але ось зустрілися молодий поет Ігор Кручик з відомим художником і мистецтвознавцем Борисом Лобановським... Запис їхньої небуденної бесіди читайте під назвою

«БЛОКАДА ЛЕНІНГРАДА, БЛОКАДА АВАНГАРДУ ТА ДОВІЧНИЙ ШТРАФБАТ МИСТЕЦТВА».

31 травня останній день передплати на «ГУ» на II півріччя! Передплатна ціна на 6 місяців — 108 тисяч крб. Індекс українського видання — 60955, російського — 60997.

КОНСТИТУЦІЯ — НЕ ФЛЮГЕР, ЧУДОВИЙ ХЛОПЕЦЬ — НЕ ПРОФЕСІЯ

(Початок на 1-й стор.).

Але повернімося до питання про те, який саме закон мав би торжествувати на засіданні тимчасової мандатної комісії. Якщо за Конституцією, то мандатна комісія мала б ухвалити рішення про підтвердження повноважень депутатів або про непідтвердження. Нагадаємо, щодо 331 депутата таке рішення було прийнято. А ось щодо сімки, подання не було. Щодо неї комісія запропонувала визначитися парламентові.

Кажуть, щодо Кудюкіна, наприклад, не дійшли єдиної думки і водночас називають розклад голосів: проти визнання його повноважень у комісії проголосували 23 з 25 членів. Чому ж тоді не ухвалено рішення? На підставі чого? На підставі чого не ухвалено рішення щодо Гриньова (11 — «за», 10 — «проти», решта утрималась)? Такий же розклад і щодо Панасовського, повноваження якого парламент визнає, а повноваження Гриньова — ні.

Як сказав у своєму виступі один з народних депутатів, парламент у своїх рішеннях керувався не документами і законами, а плітками і вигадками.

Виправити становище вирішили шляхом ухвалення постанови щодо визнання виборів в округах, де балотувались Гриньов і Кудюкін (376 і 300), недійсними або дійсними. Але знову-таки — де підстави, де докази — документи на користь того чи іншого рішення. На руках у парламентаріїв їх нема. Тож якщо йти за принципом: «Нехай світ перевертається, але закон має торжествувати», хоч який-небудь закон, крім закону джунглів, то парламент повинен набратися мужності і визнати свої помилки, затвердити всю сімку списком і затаврувати ганьбою не обраних депутатів, а Центрвиборчком, що перевищив свої повноваження. Якщо депутати за торжество хоч якого-небудь закону, крім закону джунглів, то парламент має внести зміни до Конституції щодо термінів повноважень парламенту, Президента, місцевих органів влади. «Спалити» ці «мости» — означає й закріпити свою легітимність, поставити себе в рамки закону, нарешті, оформити трудові відносини з ВР, стати на шлях професіоналізму (а не на стежину любителя з шашкою). Тільки в таких рамках нарешті парламент зможе визначитися, яким має бути державний устрій України. Це сміливі, але необхідні кроки. Інакше парламент залишатиметься зборами чудових хлопців, а Конституція — флюгером.

Світлана ПИСАРЕНКО.

Парламентська хроніка

Перший бар'єр подолано

Денне та вечірнє засідання 12 травня

Парламентарії продовжили обговорення питання щодо підтвердження депутатських повноважень Павла Кудюкіна, Володимира Гриньова, Івана Васюри та Олега Панасовського. Повноваження двох останніх було підтверджено після короткого обговорення, а щодо перших двох, то воно тривало досить довго. Щоправда, чимало з тих, хто брав слово, наголошували на тому, що необхідно голосувати списком, а не персонально. Однак більшість прийняла інше рішення, й тому обговорення велося кожного зокрема. Наводячи аргументи «за» і «проти», народні депутати не обійшли увагою і роботу Центральної виборчої комісії, яка, на їхню думку, перевищила свої повноваження.

Хто схилявся до думки, що необхідно визнати повноваження всіх семи депутатів або жодного, хто — направити питання на доопрацювання до мандатної комісії і т. ін. Одне слово, різнобій думок був досить великий. Названо і результати голосування членів мандатної комісії за кожного з названих депутатів. Найбільше «проти» набрав Павло Кудюкін — 23 при двох, що утрималися. В. Гриньов і О. Панасовський одержали по 11 «за» і 10 «проти», а І. Васюра — 12 «за» і 6 «проти».

Після того, як повноваження депутатів по 300 і 376 виборчих округах парламент не визнав, вирішено було перейти до розгляду проекту положення про депутатські групи і фракції. Виступити в обговоренні цього питання бажали 57 парламентаріїв. Але буквально через кілька хвилин після початку вечірнього засідання депутати знову повернулися до обговорення про підтвердження повноважень цих двох народних обранців. Було зачитано проект постанови, підготовленої групою депутатів, основною тезою якої була додаткова перевірка мандатною комісією питання щодо визнання виборів по названих округах за недійсні. Документ розмножили і роздали депутатам для ознайомлення.

Потім парламентарії знову розпочали обговорення положення про депутатські групи і фракції. Далі знову повернулися до розгляду постанови щодо виборів у 300 та 376 виборчих округах. Та запропонований документ не набрав потрібної кількості голосів і в силі залишилося попереднє рішення Верховної Ради про визнання виборів у двох округах недійсними.

Мандатній комісії доручено проаналізувати і підготувати відповідну постанову щодо дій Центральної виборчої комісії в період виборів.

Василь ЮРЧЕНКО.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Інтерв'ю в кулуарах

Під час обговорення проекту постанови «Про створення депутатських фракцій і груп» від мікрофонів раз-у-раз лунали пропозиції доповнити проект положенням, яке дозволило б створювати фракції за територіальною ознакою.

Микола ПОРОВСЬКИЙ: Ці пропозиції висувають ті народні депутати, котрі не усвідомлюють, для чого потрібні і яку роль у парламенті відіграють фракції. Це суто політичні угруповання, які складають собою основу структури більшості парламентів світу. Зрештою, переважна частина депутатського корпусу це добре усвідомлює, про що свідчить жвава організаційна робота в кулуарах. Особисто я збираюся приєднатись до блоку фракцій національно-демократичних сил, створенням якого зараз переймаються лідери Народного руху, Конгресу українських націоналістів, УРП та найбільш активних народних депутатів з числа тих, хто обстоює соборність, унітарність, заможність нашої держави.

Юхим ЗВЯГІЛЬСЬКИЙ: Я схильний не висловлюватися на ці теми. Проте не заперечую проти того, щоб створювати фракції і за територіальною ознакою, бо, на мій погляд, стабільність в державі неабиякою мірою все-таки залежить від позиції східного регіону — Запоріжжя, Дніпропетровська, Донецька... Хоча я прихильник міжрегіонального принципу створення фракцій. І вже подумую про створення своєї.

Сергій ГОЛОВАТИЙ: Ці пропозиції — дурниця. Парламент має бути структурований політично на засадах світового парламентаризму. Ці ж пропозиції здатні «підірвати» будь-яку структуру парламенту зсередини. Положення про депутатські фракції, як на мене, відповідає нинішнім реаліям, дає можливість плідно працювати. Але ж хіба не очевидно, що ставлення до правників і юристів, як показала моя участь в роботі тимчасової мандатної комісії, не змінюється на краще. Ми вказуємо на те, що те чи те рішення суперечить чинному законодавству, та на це не зважають.

ЖОДНИХ ПРИВІЛЕЇВ. НАВІТЬ ЖІНКАМ

Ранкове засідання 13 травня

Початок третього дня роботи сесії нового парламенту засвідчив, що більшість депутатів розкуштували парламентського стилю, і головуючому на засіданні довелося докласти зусиль, аби в залі домінував конструктивний діалог. Головував цього разу член тимчасової Президії депутат В. Дурдинець.

Доки готувалися матеріали до обговорення проекту положення про депутатські групи і фракції, народні обранці заслухали повідомлення секретаріату першої сесії, яке зробив депутат Ю. Кризський. Він розповів про зміст листів і телеграм (а їх понад 100), які вже надійшли на адресу сесії. Зокрема, Ю. Кризський зачитав привітання від ВР Криму, яке було прийняте оплодисментами.

Опісля парламент перейшов до розгляду проекту положення про депутатські групи і фракції. Доповідав з цього питання депутат В. Носов. Парламентарії працювали окремо по кожному пункту документа. Вирішено, що кожна фракція має складатися не менш як з 25 депутатів. Вносилася пропозиція, що, як виняток із цього пункту, можуть бути жіночі групи. Але після голосування з'ясувалося, що жодних привілеїв у стінах парламенту ніхто не матиме — навіть жінки.

Сергій ДАНИЛЕНКО.

Постанова Верховної Ради України

Про порядок висвітлення роботи першої сесії Верховної Ради України

З метою забезпечення гласності діяльності вищого законодавчого органу держави Верховна Рада України постановляє:

1. Доручити Державній телерадіомовній компанії України:

1) Здійснювати трансляцію пленарних засідань першої сесії Верховної Ради України у такому порядку:

— по телебаченню і радіо здійснюється повна і пряма трансляція відкриття сесії, пленарних засідань першого дня роботи Верховної Ради України;

— рішення про повну телетрансляцію (пряму чи в запису) інших пленарних засідань приймається Верховною Радою України у кожному окремому випадку;

— телетрансляція пленарних засідань і висвітлення діяльності робочих органів Верховної Ради України проводиться у запису в формі репортажів, щоденників, інформаційних звітів;

— радіотрансляція пленарних засідань Верховної Ради України здійснюється в повному обсязі у прямому ефірі;

2) Проводити щотижневі передачі по телебаченню і радіо у вигляді прямого парламентського каналу, надаючи рівні можливості народним депутатам, депутатським групам.

2. Редакції газети «Голос України» грунтовно висвітлювати пленарні засідання першої сесії, діяльність Верховної Ради України, оперативно публікувати закони та інші нормативно-правові акти.

3. Прес-центру Секретаріату Верховної Ради України сприяти об'єктивному і оперативному висвітленню роботи першої сесії українськими та зарубіжними журналістами, забезпечувати підготовку необхідних матеріалів для засобів масової інформації про діяльність Верховної Ради України, її робочих органів.

Президія першої сесії Верховної Ради України.

м. Київ
11 травня 1994 року.

Славу Києва відродить ярмарок

13 травня у Києві в Палаці спорту відкрився чотириденний весняний ярмарок споживчих і промислових товарів, у якому взяли участь 109 підприємств Києва, що репрезентують усі галузі виробництва, зокрема й оборонну, а також 2 німецькі фірми. Ярмарок покликаний відродити славу Києва як європейської торговельної столиці, а також розпочати підготовку до святкування 200-річчя першого Контрактового ярмарку на Подолі (відзначатиметься у 1997 році згідно за розпорядженням представника Президента у Києві Л. Косаківського). У відкритті виставки взяли участь Президент України Л. Кравчук, в.о. прем'єр-міністра Ю. Звягільський, віце-прем'єр-міністр М.Жулинський, представники від міністерств, дипкорпусу.

Акт громадянського самовиховання

Наближається 18 травня — 50-річчя депортації кримськотатарського народу. З цієї нагоди в Києві проведено прес-конференцію за участю віце-прем'єр-міністра України М. Жулинського, міністра у справах національностей та міграції О. Ємця, голови Меджлісу М. Джемілєва.

«Це — акт громадянського самовиховання», — сказав один з промовців. 270 тисяч депортованих та їхніх нащадків повернулися на Батьківщину. Але половина цього народу залишається на чужині. На облаштування тих, хто повертається, Україна виділила лише цього року 511 млрд. крб., але на сьогодні профінансовано тільки 36 відсотків цієї суми. О. Ємець зауважив, що це все ж таки багато більше, ніж по деяких інших соціальних програмах.

Тим часом у Криму голова кримськотатарської фракції парламенту Республіки Крим Рефат Чубаров зробив заяву проти «узурпації» парламентської більшості, блокування роботи цієї фракції. Після заяви депутати від Курултаю полишили зал засідання, бо їм треба було їхати до Києва для участі у траурних заходах.

Знайшли землю під термінал

Завершилася багатомісячна епопея з виділенням Одеському підприємству з експорту-імпорту нафтопродуктів 68-гектарної земельної ділянки під спорудження берегових об'єктів майбутнього нафтопереволочного комплексу (терміналу) в районі порту Південний. Сесія Комінтернівської районної Ради народних депутатів по тривалих дебатах усе ж таки ухвалила рішення — виділити замовникові площі в постійне користування. Відтепер роботи здійснюватимуться не тільки край берега й на воді, де інофірма за угодою має встановити причали й устаткування, але й глибше на березі, де об'єкти споруджуватимуть вітчизняні підрядні організації.

Лунає українське слово

Союз русинів-українців Словацької Республіки проводить черговий, XXXIII фестиваль драми і художнього слова імені Олександра Духновича. Фестиваль перетворився на справжнє свято українського слова. З ним виступають десять самодіяльних колективів, зокрема музично-драматичний імені Тараса Шевченка з Братислави, який привіз оперу «Запорожець за Дунаєм», а також професійний театр імені Олександра Духновича з Пряшева. У програмі фестивалю — виставки української культури, наукові заходи, присвячені історичній тематиці.

Від членів Президії Верховної Ради України дванадцятого скликання

Члени Президії Верховної Ради України дванадцятого скликання з глибоким сумом сповіщають, що 12 травня 1994 року на 57-му році життя раптово помер член Президії Верховної Ради України, голова постійної Комісії Верховної Ради України дванадцятого скликання з питань розвитку базових галузей народного господарства Попов Микола Михайлович і висловлюють щире співчуття рідним і близьким покійного.

Юрій ДОЦЕНКО, «Голос України»

НЕ ПОВЕРНУЛИСЯ ІЗ ОСЕНІ У ВЕСНУ...

Відлуння трагедії

Пишу ці рядки, коли по загиблих гірниках макіївської шахти «13-біс» їхні рідні, друзі та знайомі зібралися на перші поминки — після дев'яти днів... На одному шахтарському кладовищі. Не просіла сира земля на їхніх могилах, а вже стоять на скорботних пагорбках — «сто гр.» у склянці, кусень хліба, сіль, цигарка та «паска», яка ще не зачерствіла від Великодня. Отак би не зашкарубла і пам'ять наша. Тож, згадаймо, — вперше — їх поіменно: Віктор Клочко, Володимир Поздняков, Володимир Гончарук, Микола Іванов, Валентин Андросов, Віктор Карпов, Віталій Сурков, Ігор Селиванов, Олександр Меденник, Валерій Стаханов, Віктор Ружинський, Микола Самойленко. Люди — майже трьох поколінь, стільких же національностей...

Це скоїлося на глибині 640 метрів. Працювала друга зміна в другій західній лаві пласта Л-3. Ремонтували. Ще й вугілля на-гора встигли видати. Коли трапилося непередбачене... В сусідній лаві працювали гірники дільниці № 6 разом з її начальником Віктором Майбродським. Саме вони вчасно здійняли тривогу по всій шахті, відчувши під ногами небезпечні поштовхи. Терміново оповістили гірничих рятівників — першим, вже за 10 хвилин, примчав макіївський загін № 3. Незабаром прибули колеги із Донецька, Горлівки, інших шахтарських міст області. О 18-й годині того ж дня — 2 травня — всі тіла загиблих було знайдено і піднято на поверхню. Двом підступна шахтарська доля цього разу «посміхнулася» — заступник начальника дільниці Олександр Куц та гірничий майстер Юрій Прохоров не розділили трагічного талану своїх товаришів: отруєні викарабкалися. Сьогодні їхнє життя поза небезпекою. Але що цікаво: за три-чотири дні госпіталізування їх так ніхто із рідної шахти і не провідав...

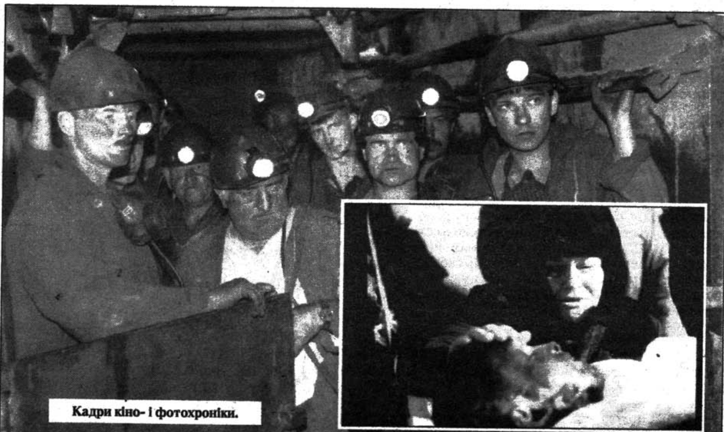

Кадри кіно- і фотохроніки.

В шахту спускаєшся — і світом прощаєшся?

Незважаючи на те, що основні фонди на діючих підприємствах повинні оновлюватися після 15—17 років експлуатації, в Україні кожні 4 шахти із 5 працюють без реконструкції й істотної модернізації більше 25 років.

На кінець 1993 року в Україні діяло 275 шахт. Із них 98 шахт (36%) введені в експлуатацію в довоєнні роки, а 50 шахт — до 1917 року. Тоді як у російському Кузнецькому басейні тільки 3% шахт експлуатуються більше 70 років, а в Карагандинському та Печорському практично всі побудовані після 40-х років.

Із нині діючих українських шахт після 1970 року були реконструйовані тільки 27. І якщо до 1970 року без реконструкції більше 20 років працювало 139 шахт (36%), то в 1993-му їх стало 228 (83%).

Такий стан у вугільній галузі призвів до різкого зменшення видобутку вугілля: в 1990 році — 164,8 млн. тонн, у 1993 — 115,7 млн. тонн.

(Інтерфакс—Україна).

Не поспішають зробити висновки причин трагедії: що державна комісія, що і експерти на чолі із місцевим науковцем Орестом Колесовим. Сьогодні, як і колись, у всьому звинувачують підступний газ метан. Але, на мій погляд, забувають одну страшну закономірність: всі останні доленосні трагіподії відбуваються на шахтах Донбасу саме на свята. Цитую із приводу одну з центральних газет наших: «... 12 чоловік у розквіті сил, що лише півдоби — (?!) — тому з родинами і друзями щасливо відзначали подвійне свято Воскресіння Христового та Першотравня, за якусь мить полишили життя...»

У даному випадку не хочу натякати, тим паче констатувати: це особисті мої спостереження. На противагу (можливо) приводжу думку колишнього шахтаря, нині — голови виконавчого бюро Незалежної профспілки гірників Донецька Миколи Волинка, який говорить, що така трагедія, як на макіївській шахті «13-біс», сьогодні може трапитися де завгодно, бо нині не діє система оплати праці, а це змушує робітників порушувати правила техніки безпеки, яких, до речі, більшість просто не знає.

У Донецьку створюється нині український центр вивчення правил техніки безпеки. Чим, як саме не цим, займатися в першу чергу профспілкам?

Можливо, саме тут, як то кажуть, собака зарита. А поки ховає в землю Донбас своїх шахтарів: воістину — звідки прийшли — туди й дорога...

То не вугілля, що в програмі...

За Програмою розвитку вугільної промисловості України до 2005 року, яку нещодавно затвердив Кабінет міністрів, вугілля для нашої держави визнано пріоритетом номер один у розвитку паливно-енергетичного комплексу України. Вугілля — єдиний власний енергоносій (за програмою), який у перспективі повністю може забезпечити потреби теплової енергетики. За аналізом Інституту економіки промисловості АН України для її забезпечення потрібно 170 млн. тонн вугілля щорічно (в 1993 році видобуто 115,7 млн. тонн, план 1994 року — 128 млн. тонн).

За даними Державного комітету України з вугільної промисловості нині розвідані геологічні запаси вугілля становлять 57,7 млрд. тонн, із них коксівного — 19,1 млрд. тонн. За темпів видобутку 150—158 млн. тонн на рік (передбачених програмою до 2005 року, до 2015 р. планується вийти на 170 млн. тонн) цих запасів вистачить на 386 років.

При цьому запаси, тобто запаси діючих шахт і резервних ділянок, які узяті в роботу, дорівнюють 23,6 млрд. тонн. Вони можуть вичерпатися за 157 років. Запасів діючих шахт — 10,8 млрд. тонн — вистачить на 72 роки. На балансі Держвугілпрому вугільні шари товщиною 0,55 м при зональності 35%, які залягають на глибині до 1500 м. Це по суті найглибші і найважчі розробки у світі. За складністю вугільна родовища України належать до групи С.

Нині робочі розробки шарів становлять:

— товщиною до 0,7 м — 20%;
— 0,7—1 м — 53%;
— більше 1 м — 27%.

На розвіданих ділянках, які годяться для будівництва нових шахт:

— до 0,7 м — 16%;
— 0,7—1 м — 43%;
— більше 1 м — 41%.

(Інтерфакс—Україна).

Повірте: не маю ні сили, ні совісті кидати в шахтарське підзем'я якесь каміння, та ще й «з-за пазухи». Добре знаю нелегку працю гірничу. Не раз в шахту спускався. Від перших моїх відвідин «підземного царства» і лишився вірш, в якому не поправив відтоді жодного рядка. Бо наступного разу, в тій же лаві, звіряв його на «карачках» серед шахтарського гурту. А шахтарі, вірте, ціну слова знають, як і життю:

Ой на горі сніги метуть,
Дні схиляють од морозів.
Нагорі — зима. А тут —
Заблукала пізня осінь.
Темнота, що огорта,
Пахне сирістю і глеєм.
І біжить кудись вода,
Підфарбована іржею.
І жовтяві «п'ятачки»,
Що — від коногонок світла,
Під ногами, мов листки,
Зірвані з тополі вітром.
Нагорі сади цвітуть,
Веселкує сонце в росах.
Нагорі — весна. А тут
Заблукала вічна осінь...

Старожили кажуть, що на шахті «13-біс» схожої трагедії не було понад півстоліття. Але ж остання у виробничому об'єднанні «Макіїввугілля» скоїлася вже в дев'яностих. Родинам останніх загиблих шахтарів пообіцяли квартири. Але ж де їх, і від кого їх братимуть, коли своїми обіцянками не розрахувалися повністю ще з тими вдовами, траурні хустки яких ще не встигли вибілитися на сонці?!

* * *

Загибель 12 гірників на шахті «13-біс» значною мірою застила іншу сумну подію, що трапилася майже водночас на шахті «Калінінська-Східна» того ж таки виробничого об'єднання «Макіїввугілля». Увірвався канат вагонетки. Із 19 чоловік, які були в ній, четверо з тяжкими травмами госпіталізовані, решта відбулася легше. Причини аварії ще з'ясовують. Але вже зараз доречно згадати сумну народну мудрість: «Де тонко, там і рветься»...

Фінанси

У платіжної кризи не тільки мінуси?

Коли міністр фінансів Григорій П'ятаченко запевняє, що на поліпшення інфляційного клімату в Україні досить істотно вплинула бюджетна політика, йому важко заперечити. Оскільки платіжна криза має не тільки мінуси, а й, як це не парадоксально, свої плюси. Вона примушує до максимуму скорочувати видатки бюджету, а це стабілізує грошовий обіг держави. Що з цього вийшло в першому кварталі, розповідає міністр фінансів Г.П'ЯТАЧЕНКО.

— Як відомо, доходи у бюджет надходили відповідно до структури плану соціально-економічного розвитку на 1994 рік і мали становити близько 40 відсотків від загальнорічного обсягу. Тому існувала потреба скористатися дозволом Верховної Ради надавати кредити у розмірі 10 відсотків від квартальних видатків.

У першому кварталі до бюджету надійшло 67,5 трильйона карбованців, у тому числі 8 трильйонів ми одержали від Національного банку у вигляді кредиту під внутрірічний розрив між надходженням доходів і потребою здійснювати видатки. Останні в першому кварталі становили 64,1 трильйона карбованців. Таким чином ви бачите, що доходи перевищували видатки на 3 трильйони 400 мільярдів карбованців.

— Григорію Олександровичу, але бюджет одержав далеко не всі доходи, які передбачалися...

— Податку на добавлену вартість надійшло 12 трильйонів 96 мільярдів карбованців — інакше кажучи, 110,6 відсотка до планового розрахунку. Податку на доходи підприємств надійшло 13,5 трильйона карбованців, або 121,6 відсотка до планового розрахунку.

Значно гірша ситуація з надходженням акцизних зборів. Передбачалося одержати 4,3 трильйона карбованців, а одержали 1,6 трильйона карбованців (36,5 відсотка проти плану). Це пояснюється тим, що ми встановили занадто напружені ставки акцизного збору на горілчані вироби, телевізори, ряд інших товарів. Ця ситуація у другому кварталі зміниться, оскільки ставки зменшено. Втраченї позиції зі збуту продукції держава має повернути. Крім того, більше запланованого ми одержали податку з прибутків громадян, тощо. Це при тому, що ми мали істотний спад виробництва.

— І не тільки в ціновому виразі, а й у натуральному...

— У ціновому виразі якраз усе гаразд, бо спрацював ціновий фактор, виплата значно більшої заробітної плати, ніж передбачалося, а от щодо натури ви справді маєте рацію.

— Доходи від зовнішньоекономічної діяльності мали скласти у першому кварталі шість трильйонів карбованців, а склали...

— 2,4 трильйона карбованців, або 40 відсотків. Крім того, в бюджет надійшло тільки 10 відсотків коштів, виручених від реалізації програми приватизації.

— Незважаючи на більш-менш задовільну статистику, яку ви наводите, фінансування соціальної сфери в першому кварталі з боку держави, здається, не витримувало критики...

— На соціальний захист населення ми планували виділити 13,3 трильйона карбованців, а виділили 7,9 трильйона. Трохи кращою була підтримка соціально-культурних закладів держави...

— Скільки видатків у першому кварталі має оборонна промисловість?..

— Передбачалося спрямувати на неї 4,7 трильйона карбованців, але спрямували 2,4 трильйона карбованців.

— Що ви можете сказати про кредитування з бюджету промислових підприємств?

— На підтримку підприємств, які переживали глибоку платіжну кризу, Національний банк виділив кредит у розмірі 11 трильйонів карбованців строком на 3 місяці під 120 відсотків. Але це поза бюджетом.

— Те, чого бюджет не встиг профінансувати в першому кварталі, вже пішло за вітром? Адже інфляція...

— Те, чого не встигли, надолужимо у другому-третьому кварталах.

— Григорію Олександровичу, раніше бюджетні видатки покривалися за рахунок кредитів, а вони — бюджетних надходжень. Чи змінюється ця тактика?

— Докорінним чином. І це вже не тактика, а стратегія. Ми вже не видаємо кредитів. Фінансування з бюджету здійснюється виключно в межах надходжень. А емісія Нацбанку відповідає «стелі» зростання валового внутрішнього продукту.

Сергій ВЛАД.

Ганна РОМАНЦОВА, «Голос України»

Що це таке — в.о. без о.?

Дуже хочеться вірити, що новонавернені нардепи перестануть ковтати слова, як у дитячій пісеньці, і цілі абзаци, коли йдеться про службові обов'язки. Жевріє також надія, що нинішній уряд дуже постарається і встигне виправити дикцію. Адже це вже не проблема дефектології, а питання державного престижу.

Взяти хоча б ситуацію, що склалася у зв'язку з участю України в Частково відкритій Угоді Ради Європи з прогнозування, відвернення і надання допомоги в разі стихійного лиха і технологічних катастроф (ЧВУ).

Зі вступом до ЧВУ Україну поздоровили восени минулого року. Доцільність нашої участі в Угоді визнана, зокрема, Міністерством закордонних справ України. Але проект рішення про утворення постійної комісії для участі в ЧВУ з листопада 1993 року лежить у відділі техногенної екологічної безпеки Кабміну. А тому на поїздку 17—18 березня цього року на Страсбурзьку нараду постійних кореспондентів країн-учасниць ЧВУ отримав «добро» представник Штабу Цивільної оборони України. При цьому до тез його виступу, зокрема до пропозиції про створення в Києві європейського Центру техногенного ризику (TESEC), заперечень не було. На нараді у Страсбурзі було підтримано ініціативу України про створення в рамках 12-го регіонального центру досліджень і підготовки спеціалістів у сфері наук про ризики (атомні, хімічні, біологічні, а також про ризики, що виникають у разі пожеж і забруднення довколишнього природного середовища). Попередньої домовленості про це було досягнуто ще 7 березня під час візиту до Києва пана Массюе — виконавчого секретаря ЧВУ. Не зайве зазначити, що від бази майбутнього TESEC — Державних курсів ЦО, виконавчий секретар був просто-таки в захваті.

Вінцем справи має стати нарада адміністрації майбутнього центру, намічена на 30 червня. І раптом з'являється «дивне» доручення уряду Мінюсту, МЗС і Мінфіну «визначити застосування Закону України від 22.12.93 року "Про міжнародні угоди України" до питання про входження України до ЧВУ Ради Європи...» Окремо ще дев'ятьом міністерствам і відомствам пропоновано визначити фінансову зацікавленість і доцільність створення такого центру з поданням пропозицій і зауважень до Кабміну. Отакої: сказали «гоп», а тепер думаємо — стрибати чи ні.

То в чому ж справа? Може, в уряді сумнів: а чи можемо взагалі бути членом ЧВУ, не входячи одночасно до Ради Європи? Та чи не запізно схаменулися? Росію, наприклад, ця обставина чомусь не бентежить. Як не бентежить Сербію з Хорватією, які попросилися недавно до ЧВУ, тягар членських внесків. (До речі, за обрахунками Штабу ЦО України, середня сума асигнувань із бюджету ЧВУ регіональним центрам дещо перевищує суму першого членського внеску України).

Втім, чи варто зважувати всі «за» і «проти», якщо питання може розв'язатися само собою. Якщо Україна до кінця травня не сплатить внесок, нарада у червні не відбудеться, проект TESEC буде поховано під силою-силенною паперів. Перспектива більш ніж очевидна. Уявляю спантеличені очі пана Массюе! Де йому знати, що слова державних мужів не завжди треба сприймати так буквально.

Особисто мені не збагнути лише одне. Відповідно до закону про ЦО кожен українець має право вимагати від уряду гарантій забезпечення свого права на захист життя і здоров'я від аварій і катастроф. До речі, поки що крім як на пільги та компенсації йому розраховувати немає на що. Система швидкого реагування і попередження техногенних катастроф до цього часу не створена. Та й з науковою думкою у цьому плані... Та кому ж як не Україні потрібен TESEC! З кого ж спитати вимогливим громадянам? Начальником ЦО країни згідно з законом є прем'єр-міністр. Але прем'єра в нас немає, є лише виконувач обов'язків. Про таких у законі нічого не сказано... Тому, будучи присутнім на черговому, 9-му, «ювілеєві» Чорнобильської пожежі, уряд лише зронить скупу чоловічу сльозу, тут-таки згадавши улюблену приказку: як нема, то й дарма. Ось і виходить, що наше з вами життя не подорожчало ні на копійку, не кажучи вже про півмільйона французьких франків, потрібних для сплачення внеску до ЧВУ.

Юрій ДОЦЕНКО, «Голос України»

Паровози — вперед, тепловози — на спочинок

Свого часу старенькі паровози відправили в металобрухт, а новенькі про всяк випадок поставили на запасні колії. Поіржавіли вони під дощами, позаростали бур'янами...

Та, як видно, настав їхній час. Дорожнеча дизельного палива зробила свою справу. Тепер на запасні колії подекуди ставлять уже тепловози. Тільки на Донецькій залізниці, як повідомив її начальник, депутат нового парламенту України Олександр Кожушко, в тупики відправлено 150 нових тепловозів. А на залізницю дедалі більше виходить паровозів.

Донецька область.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

Іван КАЛИНИЧЕНКО, «Голос України»

Ферма з кольоровими ондатрами

Такої великої приватної звіроферми, як в Анатолія Українського, немає, певно, в Україні та інших державах СНД. Тут утримується півтори тисячі голів ондатри. І звірівники-любителі, котрі мають змогу поратися вдома хіба що з кількома клітками на подвір'ї, і гості з-за рубежа постійно приїжджають хазяїна відвідинами, щоб перейняти досвід. Популярності Анатолію Григоровичу додала написана і нещодавно видана ним книжка «Ондатра на домашній фермі».

— Розводити цих хутрових звірків, — розповідає А. Український, — здатні найзаповзятливіші люди, бо ондатра — тварина вимоглива. Я давно мріяв про масштабне господарство, але домігся свого лише після того, як одержав 50 гектарів землі, став фермером. Повірте, ніби відчув друге дихання. Пробурував свердловину глибиною 80 метрів, спорудив водонапірну башню, проклав водогін. Без води ондатра не виживе, невеличкий басейн у клітці щодня заповнюється свіжою водою. І кормову базу, яка забезпечує необхідний раціон, теж вдалося створити, коли з'явилася власна земля. Поруч з фермою заклав плантацію фундука і грецького горіха, плоди яких ондатра полюбляє. Звичайно, дотримуюся найсуворішої санітарії на фермі, не допускаю інфекційних захворювань звірків.

— **Ваші ондатри не схожі на тих, які я бачив у дніпровських плавнях.**

— У природі не зустрінеш чисто чорних і білих тваринок. Їх вдалося вивести на фермі завдяки тривалій селекції. Маю колекцію звірків з кольором хутра на будь-який смак. Це викликає захоплення у моїх дітей. Та й заїжджі спеціалісти теж дивуються. Адже в науковій літературі мало що пишеться про надійну технологію вирощування ондатри. Довелося навіть клітки сконструювати самому, виходячи із багаторічних спостережень за життям тварин. Знайшовся і ключ до створення нових порід ондатри. Вивідував маленькі секрети у природи впродовж десяти років. І тепер мою книжку охоче купують любителі з різних куточків України. Приходять замовлення з Росії, Молдови, Прибалтики. Незабаром почну будувати цех обробки хутра, яке найбільше цінується. Поки ж основний прибуток одержую від реалізації племінного молодняка. Кожна пара моїх звірків дає за літо п'ять виводків. Ясна річ, продавати молодняк вигідно, документацію для облаштування домашньої ферми — теж.

— **Вашому хутору відверто заздрять місцеві жителі. Провести асфальтовану дорогу, газ, електрику в степ, збудувати ангар для техніки — це справді для багатьох ноша непосильна. Кажуть, ваші сміливі починання фінансує рідна тітка, яка мешкає у Швеції?**

— Дурниці. Людська заздрість ніколи не дрімає і не знає вихідних. Хочеться з неї вилікуватися — візьмися за конкретне діло. Легше, звичайно, тягнути мішки з поля. Я багато років працював виконробом на будовах, пройшов і колгоспні університети. Великого задоволення від цього, на жаль, не одержав. А тепер, коли дивлюся, як мої сини косять траву на власному полі, як збирають свої кавуни, підмітають залюбки подвір'я, засипають мене запитаннями щодо майбутнього господарства — на серці стає легше. Буде кому передати своє багатство.

село Степанівка, Херсонська область

Володимир ДУПАК, «Голос України»

«КОБРА», ЯКА НЕ КУСАЄТЬСЯ

Вперше в Україні в Запоріжжі почала діяти «Кобра» — команда швидкого реагування, своєрідний аналог американської дятівної служби «911».

І хоча від дня її народження минуло всього кілька місяців, «Кобра» вже встигла показати себе в конкретних справах: знешкодила авіаційну бомбу, знайдену серед металобрухту на «Запоріжсталі», трохи згодом — транспортувала бомбу з території титано-магнієвого комбінату. Ця бригада була першою і на місці вибуху шкільної котельної.

Ініціатором створення воєнізованого аварійно-рятувального підприємства був перший заступник голови облдержадміністрації Володимир Пікінер. Та йому не довелося довго переконувати в доцільності створення «Кобри» у такому промислово насиченому регіоні.

Сьогодні «Кобра», як стверджує її керівник Борис Удод, має технічні можливості, щоб усунути будь-яку аварію. В команді працюють справжні професіонали, які пройшли школу цивільної оборони, мають за плечима Чорнобиль і Спітак, Ленінакан і Уфу.

Запоріжжя.

Ольга БЕРЕГОВА, музикознавець

ЯКЩО ВИ МОЛОДІ І ВАМ ПОДОБАЄТЬСЯ МУЗИКА...

Завітайте на Третій міжнародний форум музики молодих, що пройде у Києві з 14 по 20 травня

Анонс!

Інтерес до цього музичного фестивалю зростає з кожним роком, про що свідчить хоча б той факт, що бажання взяти участь у Форумі цього року виявили 23 музиканти з 18 країн світу: США, Англії, Франції, Німеччини, Японії, Іспанії, Росії, Швеції, Данії, Південної Кореї тощо. З-поміж 124 (!) творів, надісланих для виконання, репертуарна група оргкомітету відібрала 20 найбільш вдалих, бо, звичайно, показати усе неможливо.

Численні камерні та симфонічні концерти відбудуться у кращих концертних залах Києва: Великому залі консерваторії, Будинку вчених та «Українському домі». Слухачі матимуть чудову нагоду познайомитися з виконавською майстерністю нещодавно створених колективів: ансамблю з Литви «ЕКС ТЕМПОРЕ», оркестру київської музичної десятирічки під керуванням лауреата міжнародного конкурсу Сергія Протопопова, квартету ударних інструментів «АРС НОВА», а також виконавців із Франції — альтиста П'єра Ленера і кларнетиста Філіпа Кюпера. Гадаємо, приємно буде побувати і на сольному концерті талановитого піаніста зі Львова Йожефа Єрміня, творча амплітуда котрого сягає від класики до найсучасніших авангардних композицій.

Цікава подія чекає і на любителів джазу, які зможуть задовольнити свій смак на концерті, що має відбутися 19 травня о 19 годині у Будинку вчених.

У рамках Форуму буде проведений третій, заключний тур конкурсу студентів-композиторів «Gradus ad Parnassum», у якому візьмуть участь 10 представників різних музичних вузів України. Твори переможців можна буде почути в одному з камерних концертів у Будинку вчених. Там же проходитиме і виставка молодих художників під назвою «Галерея чотирьох», яка, сподіваємося, приверне увагу прихильників живопису.

Ці та ще багато інших подій, зустрічей та відкриттів, напевно, подарують киянам і гостям міста відчуття свята, молодості й весни. Отже, чекаємо вас на відкритті Третього міжнародного форуму музики молодих, що відбудеться у наступну суботу, 14 травня о 19 годині у Великому залі консерваторії.

Віталій МАКСЮТЕНКО, «Голос України»

В «Нашому місті» — лише професіонали

Нова громадська організація «Наше місто» з'явилася у Сумах. Судячи з декларації установчих зборів, ця фундація має на меті конкретну діяльність по розробці і реалізації актуальних для обласного центру програм. Засновниками організації стали авторитетні керівники і спеціалісти в галузі міського господарства, охорони здоров'я, культури, науки.

А як же міська Рада, котра покликана безпосередньо опікуватися цими проблемами? Вочевидь, «Наше місто» є своєрідною противагою офіційному органу влади, котрий, приділяючи увагу політичним, корпоративним інтересам та амбіціям, мало дбає про долю міста і його мешканців.

Суми.

Микола ГОРВАТ, «Голос України»

МІНЯЙЛО ЩЕ ПОТРІБЕН?

Обох знаю змолоду. Тепер їм уже за 40. У кожного сім'я, діти. Свого часу у виробничих колективах їх називали «майстри — золоті руки». Ось уже кілька років, як роботу залишили. І зайнялись професією століття — валютного міняйла. Один «працює» в обласному центрі, другий — на периферії. Чи не жалкують?

— Це як дивитись. Що мали на заводі? Мінімальну зарплату, та й то нерегулярно. Тепер за день можна заробити й кілька десятків баксів. Правда, треба ділитися з рекетом.

— **Скільки ж «відвалюєте»?**

— Якщо розпочав бізнес із власною валютою, то одна такса, коли ж одержав початковий капітал від рекету — інша. Як правило, початківцям дають 200 доларів. З них щомісяця можна «наварити» по 400–500, але здати рекету в обумовлений день 200.

— На периферії система трохи інша. Данину платимо кожного дня, коли «працюємо» — 5 баксів. Причому, на кожного міняйла (їх, котрі працюють професіонально, близько 30) є по кілька «спостерігачів». Живемо «запрапорцьовані», як зграя вовків.

— **У вашому колі є якісь градації?**

— Звичайно. Початківців обов'язково хтось «курирує» із старших. Окрему категорію складають «сигаретники», які в основному сидять на рублях. Вони у нас дешевші при обміні на долари, ніж у Москві. А там дешевші цигарки. Ось на цьому і «наварюють». Елітні міняйла грають на курсі марки до долара. Як правило, це люди, наближені до банків, а інколи й самі їхні працівники.

Міняйла з досвідом формують категорію «відхідників». Ті заробляють на різниці курсу в різних містах. Працюють тут уже з солідним капіталом — 5—7 тисяч доларів.

— Я теж скуштував цього бізнесу. Разом з дружиною їздили в один з обласних центрів. Її залишав з валютою за межами ринку, а сам брав по 100 доларів і міняв. Аж раптом побачив здалеку, як біля ніг дружини розірвався саморобний вибуховий пакет. «Ну все, думаю, вирахували». Пізніше з'ясувалося: молодь бавилась. А загалом нас уже знають в обличчя на багатьох ринках країни. Тому, не маючи надійної «стріхи», ризиковано податися в мандри. Дружина після того зі мною більше не їздить.

— **А від правоохоронних органів не потерпаєте?**

— Останнім часом вони взялися за нас серйозно. Почастішали рейди, облави. Валюту вилучають до з'ясування обставин. Але в кожного з нас є певні зв'язки, і гроші, як правило, повертають.

— **На периферії нас знає в обличчя і міліція.** Більше того, її співробітники навіть звертаються з проханням вигідно обміняти валюту. А що, вони теж люди. Куди їм іти, коли банки і їхні обмінні пункти у кращому разі працюють по кілька годин на день або взагалі не здійснюють таких операцій? До того ж, ті, хто там сидить, мають власних клієнтів.

— Як правило, в офіційних установах приймають лише долари чи марки. До нас же їдуть і угорці, і словаки, і чехи, які хочуть обміняти форинти або крони. А ми завжди під рукою, працюємо з ранку до ночі, без перерви. Або ж таке. Туристи іноземних автобусів міняють значні суми — 5–7 тисяч доларів. Такої суми в банках майже не буває. Та й не звикли західні громадяни стояти в чергах. Головна наша виручка — від подібних «експресів».

— **Звідкіля берете карбованцеву готівку, адже в банках її катастрофічно не вистачає?**

— Тут теж є кілька варіантів. Один — тісні контакти з комерційними структурами. Ті наторговують карбованці і дають гроші нам. Ми ж «здаємо» їм долари за меншим курсом, ніж на ринку. Еліта, як уже казали, має «своїх» людей в банках. Ті теж підсобляють готівкою.

— **Останнім часом на ринках області з'явилося чимало фальшивих доларів...**

— Переважно це робота немісцевих. «Кидайла» і їм подібні приїздять сюди в основному з Росії. Серйозні міняйли дорожать своєю репутацією. До того ж, ти тут кожен день, і тебе швидко «розколють». Хоч окремі колеги, прагнучи «оперативно» збити капітал, часом не гребують і таким бізнесом.

— **А хто йде в міняйла?**

— Серед нас є і вчителі, і лікарі, і інженери. Проте найбільше молодих хлопців, котрі не хочуть ні вчитися, ні працювати, а жити з шиком. «Першопрохідники» вже мають власні справи, що приносять гарантований прибуток, їздять на іномарках і вже не крутяться на ринку.

— **А ті, кому сплачуєте «податки»?**

— Серед них теж переважно молодь. Хоча є й представники нашої генерації. З одним якось довелось побалакати. «А що робити? — каже. — Мені теж потрібно якось годувати родину. На заводі роботи немає, іншими спеціальностями не володію, от і змушений був зайнятися цим».

— **Чи можна покласти край вашій діяльності?**

— Звичайно. Якщо держава налагодить чітку роботу обмінних пунктів і відкриє їх у достатній кількості, нам не залишиться нічого, як шукати інший бізнес. Але найближчим часом подібне не загрожує. Міняйла Україні ще потрібні.

Замість коментаря

Згідно з офіційними даними, в Ужгороді сьогодні діє понад двадцять обмінних пунктів валюти. Але жодного не побачив, скажімо, поблизу стадіону «Авангард», де є речовий ринок, так званих «зеленого» і «п'яного» базарів, універмагу «Україна» — постійних місць дислокації міняйл. Натомість тут сновигало з десяток юнаків з пачками купонів у руках. Завітав у кілька обмінних пунктів при готелях. Як і стверджували мої співрозмовники, в жодному з них не було готівки, не приймали й форинти та крони.

Правдивою виявилась інформація стосовно «своїх» людей у банках. Правоохоронними органами спіймані на гарячому молодики, які просто з банку переправляли в мішках на базар готівку в сумі 500 мільйонів (!) карбованців. Сприяли їм у цьому інкасатори, за що одержали 30 мільйонів. Порушено кримінальну справу проти начальника відділу ужгородського філіалу банку «Інко» Сергія Н., котрий регулярно брав хабарі за видачу пільгових кредитів (за зниженими процентами). Хабарниками виявились і керівники тячівського відділення «Промінвестбанку».

На останньому брифінгу в УВС області підтвердилось і те, що «у зв'язку з недосконалим законодавством» вилучені у міняйл гроші у більшості випадків повертають власникам. На тому ж брифінгу прозвучала думка, що комусь у регіоні таки вигідно, аби обмінні пункти працювали абияк, створюючи сприятливу атмосферу для валютників.

Ужгород.

Партнерське зондування

Днями у Варшаві відбулася українсько-польська конференція «Питання безпеки країн Центральної та Східної Європи з погляду Києва та Варшави», на якій було зроблено спробу спрогнозувати майбутні відносини між державами після декларації про співробітництво, зокрема в стратегічних дослідженнях, підписаної нещодавно міністрами закордонних справ.

Питання про створення у Центральній Європі зони стабільності і безпеки, порушене Президентом України Л. Кравчуком, дедалі частіше постає у міжнародній політиці. Це закономірно. За словами Анджея Ананіча, віце-міністра з канцелярії Президента Польщі, з розвалом Варшавського договору зникла й структура, що колись гарантувала її членам безпеку. Країни колишнього соцтабору, позбувшись контролю з боку Росії, водночас опинилися у своєрідному вакуумі.

Позаяк входження до НАТО та загальноєвропейських організацій також залишається питанням відкритим (країни Центральної та Східної Європи будуть змушені подбати про безпеку власними силами), а відносини між Україною та Польщею, найбільшими країнами регіону, набувають особливої ваги.

Але що являє собою наша держава на міжнародній арені сьогодні? Кілька тижнів тому А. Ананіч на запитання польського радіожурналіста: як складаються відносини між Польщею та Україною? — відповів, що про це рано говорити, бо таких відносин нема. І в інтерв'ю кореспондентові «ГУ» додав: взаємини сусідів не перетворилися у співробітництво партнерів. А директор Інституту стратегічних досліджень Польщі Генріх Шляйфер зізнався, що й сьогодні не певен, чи є Україна для них справжнім стратегічним партнером, хоча на рівні декларацій вибір нібито вже зроблено.

Щодо самої конференції, то вона більше скидалася на зондування економічної та політичної ситуації в обох державах. З польської сторони, зокрема, не раз зауважували: важко говорити про стабільність з державою, котра не може сама собі дати в цьому раду, не вміє провести реформи у власному домі. На що з української сторони відповіли: якщо реформи в Україні здійснюються не так, як у Польщі, це не означає, що їх немає. Україна й досі, навіть у сприйнятті найближчих сусідів — держава, що застрягла на місці і корисна тільки в єдиній ролі — буферу між Заходом і Росією. Щодо останнього польська сторона найбільш стурбована, бо не зацікавлена у занепаді України, розуміючи, що таким чином знову отримає на східному кордоні велику імперію. Тому й попереджає: найбільша небезпека для України — відстати від Росії в економічному розвиткові.

Наш кор.

ДЕЛЬФІНІВ ДОБИВАЛИ ПОСТРІЛАМИ

Нещодавно співробітники рибінспекції зафіксували у зарубіжних браконьєрів близько сотні рибальських сіток, до яких потрапили скати, камбала, катрани, дельфіни. Щоб дельфіни, які заплуталися в сітках, не порвали їх, рибалки добивали їх пострілами з карабінів.

Як повідомив начальник управління «Південрибвод» Степан Артющик, у прибережних водах все частіше з'являються любителі порибалити в економічній зоні України. Цими днями судно «Страж» Скадовської рибінспекції вимушене було припинити незаконний промисел цінних риб цілою армадою турецьких шхун. Якщо раніше біля наших берегів затримували одне-два судна, то нині їх зустріли більше двадцяти. Без допомоги прикордонників інспекторам навряд чи вдалося б закликати браконьєрів до порядку. Збитки, завдані природі, за скромними підрахунками, сягають 46 мільйонів карбованців. Інцидент, що стався в наших водах, стане предметом розгляду відповідних служб і міністерств країни.

Наш кор.

Херсонська область.

Сергій ВУСАТИЙ, журналіст

У Прилуках ходить долар. Золотий

На цьому тижні сталась неординарна подія на тютюновому ринку України — прилуцька фабрика привела на світ марку сигарет, що не поступаються світовим стандартам якості. Про це свідчить і назва «Gold dollar», що в перекладі означає «Золотий долар».

Зрештою, сто з гаком років тому підприємці, які заснували у Прилуках тютюнову фабрику і одразу навели мости з Туреччиною, Румунією, Китаєм та іншими країнами, цілком можливо, уявляли, що їхній бізнес колись зацікавить одну з найпотужніших у світі групу фірм БІ-ЕЙ-ТІ ІНДАСТРІЗ (ВАТ) з Великобританії. Якщо це так, то родоначальники були певні: це співробітництво принесе невдовзі користь Україні. Так воно і сталося.

Але навряд чи їм спадало на думку, що свій перший рік акціонерна компанія «ВАТ-Прилуки», яка поставила за мету виготовити сигарети, не гірші за «Мальборо», присвятить здебільшого захисту від примх державного регулювання семи мільйонів доларів, вкладених у виробництво. Протягом останнього року чотири рази мінялися ставки акцизного збору, тричі — ПДВ на іноземні інвестиції. Один закон проголошував, другий — це заперечував. Третій — геть зовсім збивав з пантелику. Заступник генерального директора компанії «ВАТ-Прилуки» Олег Яссон і нині перебуває у розгубленні, гортає енциклопедичні словники, вишукуючи тлумачення словосполучення «державна монополія». Урядова постанова від 4 травня «Про невідкладні заходи щодо подолання платіжної кризи і стабілізації роботи підприємств» примусила його готуватися до найгіршого. А що як це означає націоналізацію тютюнових підприємств, чимало з яких мають акціонерний капітал, який не є державною формою власності?! Це саме непокоїть і його західного партнера по бізнесу Пітера Квіттенбаума, який очолює акціонерну компанію.

— Подивіться, лишень, — запрошує він. — Україна виробила торік 42 мільярди штук сигарет, проте лише 25 відсотків — з фільтром. Це не можна пояснювати тільки економічними негараздами, і зокрема — платіжною кризою. **Дефіцит високоякісних сигарет вітчизняного виробництва заповнює нелегальний імпорт тютюнових виробів не кращого гатунку, що завдає економічної шкоди державі. Невже вона не бачить руйнівних наслідків, до яких може призвести втрата дійових інвесторів!**

Дивно, але це саме, тільки іншими словами, мені сказав у сигаретному цеху оператор біля чудо-машини італійського виробництва, яку закупила і встановила компанія «ВАТ-Прилуки» для продукування сигарет марки «Золотий долар». Складний механізм хутко досував тютюн, кроїв, клеїв, зшивав по дорозі пачки, рахував, припасовував фільтри, перевіряв свою роботу, вирівнював стосики готової продукції — одне слово, чаклував, переробляючи за хвилину 4 тисячі сигарет.

Я віз «Золотий долар» вже до Києва, а мене не залишало враження від того, що побачив у цеху. Поруч мене у машині сидів колега з телебачення, який по дорозі у Прилуки мене пригощав українським делікатесом: «Примою» з фільтром. Я чомусь засміявся цій згадці:

— Ну то що, міняєш тепер «Приму» на «Долар»?

Він дістав напівпорожню пачку з кишені, прочинив «вітрячок» і на якусь мить застиг. Так і не викинув.

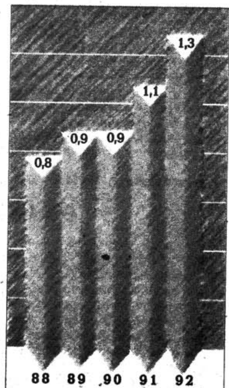

На малюнку: операційний прибуток, отриманий після тютюнових операцій Групи БАТ (мільярди фунтів).

Це тобі не іграшка! — часто гримають дорослі, натякаючи, що гра — заняття легковажне, а зайві сантиметри зросту, мовляв, дають право володіти речами більш вагомими. Та декотрі з дорослих у дитинстві так захопилися грою у всілякі там біблюльки, що не прощаються із тим ще й досі. Тих ігор, що випадали до них, дорослим недостатньо, тому вони вигадують нові. Але обличчя цих «дорослих навпаки» стають дедалі сумніші й похмуріші. Бо знають всі на світі дітлахи: гратися одному — нецікаво.

У такій глибокій зажурі я і захопила проводиря тієї чудернацької компанії дорослих — Тетяну ПЖЕГОДСЬКУ.

Ганна РОМАНЦОВА, «Голос України»

Миш III починає і ...

— Іграшка — це надто серйозно. Прикро, але мало хто це розуміє. На перший погляд здається, що там такого — створити ляльку: прутик, прутик, огірок — от і вийшов козачок... Досвідченому скульпторові — роботи на кілька годин. Але лялька ще має бути й жива, рухлива, шарнірована. Як створити саме таку Катю, що блимає очима, чи Дашу, яка вимовляє «мама», у нас ніхто не вчить. Немає таких вузів, немає таких спеціалістів. Вже не кажу про ігри настільні — там без знання ігрових принципів та особливостей не обійтися. Інститут системних досліджень освіти України і, зокрема, наш методичний відділ гри, іграшки та іграшкових засобів навчання намагається допомогти самодіяльним лялькарям.

Раніше спеціалісти Інституту «атестували» кожну іграшку, яка йшла в серійне виробництво. Водночас атестація слугувала своєрідним авторським свідоцтвом для художника чи винахідника. Хоча, звичайно, іграшка, яку випускало підприємство, мало нагадувала авторський зразок. Зайця фарбували в колір пожежної машини, бо не було іншого фарбника, білочка скидалася на їжака, бо не вистачало потрібного хутра... Але принаймні дитина знала, що такі звірята є. Тепер, враховуючи, що до лісу дітлахи потрапляють не часто, ціни на імпортних ведмедів — фантастичніші за їхній колір, а на Київській фабриці іграшок єдина жерстештампувальна машина «відзначила» свій 100-й день «народження» річним мовчанням... Одне слово, малюки у дитсадках раділи б і отим наїжаченим білкам. Та колишнє не повернеться, а нового ми створити ще не спромоглися. Нині у цій галузі — цілковитий безлад. За якого хіба що сиротні кооператори почуваються нівроку, копіюють фабричні іграшки, часто-густо з грубим порушенням технології, а відтак — і авторського права.

— Найприкріше те, — продовжує Тетяна Олександрівна, — що ми втрачаємо талановитіших художників. Минулого року фірма «Мател» запросила чотирьох наших авторів, які тепер займаються дизайном меблів заокеанської красуні Барбі. А в програші зрештою знову залишаємося ми і наші діти.

— Певно, скоро вітчизняну іграшку можна буде побачити хіба що у музеї...

— Боюся, що стане вона навіть раритетом. До речі, музею іграшки в Україні досі немає. Нам пощастило: маємо колекцію іграшки, починаючи з XIX сторіччя, що збиралася протягом п'ятдесяти років. У ній — 10 тисяч експонатів: ляльки, м'яконабивні іграшки, дидактичні, настільно-поліграфічні (які, до речі, не колекціонує жодна бібліотека), «конструктори». Електронних іграшок небагато, зате є просто рідкісна колекція народних. Усе, чого серцю забагнеться. Програма «На добраніч, діти», якщо не помиляюсь, весь час користується нашими іграшками. Якось завітали з незвичним проханням: знадобилася... пара чортенят. Шукали довго, сяких-таких, але ж знайшли!

Одразу по війні на базі нашої колекції планували створити музей, та він і нині там — у паперових планах. Коштів не вистачає, а іграшки — не першої потреби речі...

— Для кого як...

— І справді, для дитини віком від нуля до восьми років іграшка просто незамінна. Та й згодом — навіть 16-річному легше й цікавіше пояснити закон фізики на іграшці.

Граючись, дитина пізнає світ. А надто — дитина хвора. Погляньте ось, які чудові у нас збереглися м'яконабивні іграшки-тварини. Рік виготовлення — 1948-й. Це — іграшки для незрячих дітей. Муляж — холодний, а через ці чудові мініатюрні копії із плюшу дитина сприймає на дотик і відтворює в уяві все: що роги — гладкі і холодні, якої форми ніс, хвостик... Таких іграшок у нас ніколи не випускали, навіть ці — лише авторські моделі. Сьогодні цим займаються одинаки, та й то без надії на спонсорську допомогу. Відбуваються дивні речі: навіть у роки Великої Вітчизняної держава знаходила кошти, щоб виготовляти... ляльські голівки, які мами чи бабусі самі розфарбовували, обшивали. А нині про держзамовлення на іграшку і мова не ведеться, хоча потреба в тому очевидна.

— То, може, не витрачатися на день вчорашній — зайці, ведмеді, півники...

— Комп'ютер ніколи не витіснить звичайної іграшки. Бо вона дає дитині найважливіше — можливість спілкування. Пригадуєте чеховське оповідання... Це просто диво: як під час звичайнісінької гри в лото виявляються дитячі характери: тому найважливіше — виграти гроші, тому — лише брати участь, комусь — тільки перемогти, комусь — схитрувати...

А взяти ляльку чи плюшеве звірятко. Дорослі часто і не розуміють, що для дитини те облізле ведмежа з відірваним вухом — жива істота, найкращий друг, якому він розповідає всі свої біди. Малюк не проміняє його ні на яку найкращу нову іграшку. Ось вам і виховання доброти й моралі. Коли бачиш згодом тих «кращих друзів» на смітнику, стає не по собі.

У сім'ї часто не розуміють справжнього призначення гри та іграшки. Та сама Барбі, вона ж виховує, крім всього іншого, добрий смак. Прикро, але наші діти залишаються і в тому ошукані, що згодом даватиметься взнаки. Зайдіть у дитсадок сьогодні — іграшок просто немає, або залишилися ті, що втратили вигляд десять років тому.

— І вдома чується весь час: не бігай, не відкручуй, не ламай машинку...

— Слід сказати, що вихователі дошкільнят — народ особливий. Майже всі навчальні іграшки та ігрові посібники виготовлені їхніми руками. У нашому відділі розроблено багато навчальних ігор, але мало надії на те, що знайдуться кошти на їх масовий випуск. Навіть нову книгу-розмальовку для дошкільняти ми не в змозі викупити у фабрики. Очевидно, розповсюджуватиметься вона через роздрібну торгівлю. В той час як такі посібники у дитсадки повинні постачатись безкоштовно.

А іграшку... Її потрібно просто рятувати. От зараз всі кинулися відроджувати народну іграшку, і це прекрасно. Але чи варто цим захоплюватися до самолюбування? Часи змінилися, і глиняні свищики не задовольняють всі потреби дитини. Ідея Барбі — не така й погана. Кажуть, вона розорила американців: спочатку ляльці знадобився новий одяг, потім — квартира, згодом — авто, ще пізніше — друзі та подружки... Але за 30 з лишком років у цієї ляльки з'явилися «послідовниці» в різних країнах світу. Японці наблизили ідею Барбі до національного менталітету і випустили сімейства барсуків, ховрахів та єнотів, які там надзвичайно популярні. Українці теж скоро (є така надія) матимуть власну сувенірну ляльку типу Барбі. Зватимуть її Роксоланою. Так що нема потреби щоразу винаходити велосипед.

Після такої екскурсії мені подумалось, що коли б діти правили державою, вони б таки щось придумали. Створили б міністерства олов'яних солдатиків, комітети порятунку паперових літачків, комісії із забезпечення ляльок зимовими гардиробами... На жаль, владу взяли дорослі і ділитися нею не збираються. Вони і не здогадуються, що до палацу короля Миша III вже стягується олов'яне військо і у картонній коробці назріває переворот.

Фото В. ТАРАСОВА.

У Києві, у Центральному палаці дітей та юнацтва, відбувся черговий конкурс «Журналіст № 1» — для старшокласників, що мріють стати газетярами.

Конкурс — всеукраїнський, але не тільки. Скажімо, тут можна було зустріти трьох нерозлучних семикласниць з Калінінграда — двох Оленок та Світлану. Вони перетнули кілька валютних поясів і кілька кордонів — російсько-литовський, литовсько-білоруський, білорусько-український.

Дехто з них вже бував у нас — в Артеку. Як добра пам'ять про ті відвідини — живе десь у Калінінграді симпатичний білий кіт, привезений з Криму. Спершу його назвали — Кравчучок! Але потім довелось перейменувати, не з дипломатичних, а зовсім з інших міркувань. Тепер його (тобто, її) звуть Леся.

Одна з дівчаток приїхала до нас уперше, і хтось її запитав про найголовніше враження від українців.

— Вони... тобто — ви... такі самі, як ми — миролюбні! — випалила вона й почервоніла — а раптом сказала щось не те.

Все — нормально, все — так. А головне — відстояно честь Росії, як країни, здатної розуміти.

... На конкурсі були різні завдання. Приміром, вимагалося з ходу взяти у когось інтерв'ю. Одна з калінінградських дівчаток, Оленка Потєхіна, зробила це просто на київських вулицях. Ось що у неї вийшло.

Олена ПОТЄХІНА

«У нас було багато героїв»

Україна... Бурхливе її життя і славна історія, де багато героїв. Тут, у сьогоднішньому Києві — багато різних людей, у них різні думки. Я спробую запитати у них — хто їхній найбільш український герой. Можливо, таким чином я зазирну в їхні серця...

— У нас на Україні багато героїв! — сказала одна з жінок, що поспішали кудись вулицею.

Дівчина, посміхнувшись, сказала:

— Кравчук, мабуть...

А друга сказала серйозно:

— Тарас Шевченко.

— А я нікого не вважаю героєм, — роздратовано сказала жінка з дитиною на руках.

— Ті, що полягли під час Великої Вітчизняної, — сказала бабуся у ветхому пальтечку, — вони були героями.

— А оті, — показала на гурт молодих людей, — ні.

— Хмельницький, ну, ще Мазепа... Я про них книжку читала, — сказала інша бабуся.

Дідусь, що стояв поруч, посміхнувшись, показав на великий плакат на честь Дня перемоги:

— А ось ці. Фронтовики.

— Ой, навіть не знаю. Багато їх за всю історію було, так багато...

А одна з жінок, відвернувшись, тихо сказала:

— Я на це запитання не хочу відповідати...

Кожному з цих людей я довго дивилася вслід. Їхні долі й долі їхніх героїв склалися по-різному.

«Я не хочу відповідати...» — а все-таки цікаво — чому?..

На фото Олександра БАБИЧА: калінінградські семикласниці Оленка Потєхіна, Оленка Куданцева та Світлана Сергачова у Києві зі своїм учителем.

Володимир КАШУБА, Олександр ЦВЄТОВ, журналісти

Пан Хлистюк і його фонд

Кажуть, не важко поділитися з ближнім, коли маєш «на кишені» один-два карбованці. А якщо у тебе мільйони справжніх «зелених», то спрацьовує так званий комплекс багатія. На щастя, Валентин Дмитрович Хлистюк геть його позбавлений. Хоча доля провела його крізь такі випробування, які далеко не кожен зміг би витримати, не втративши віри у добро і людяність...

Зі ДІДА-ПРАДІДА жили Хлистюки — міцний хліборобський рід — на Рівненщині. Трудилися тяжко — і старий, і малий. Складали копійку до копійки, і надбали землю, близько 30 гектарів, ліси, сінокоси. Мали 18 дійних корів. Одне слово, були справжні годувальники країни. Не глитаями, а великими трударями вважалися серед односельців. Поважними людьми були дід Валентина Дмитровича по батьківській лінії Сава Макарович і сам батько — Дмитро Савович — ветеринарний лікар.

1939 рік поставив хрест на планах і сподіваннях роботящої родини. Господарство Хлистюків «експропріювали», перетворивши на колгоспну ферму. Родичі пана Валентина виїхали за кордон. А Валентин для нової влади став «неблагонадійним», ворогом народу. Однак вчинити з ним по «соціальній справедливості» перешкоджала дрібничка — віком не вийшов навіть для сталінського правосуддя. Та що для більшовиків не було нічого неможливого, за справу взялися акушери-гінекологи від ЧК і на світ з'явилася метрика, з якої випливало, що народився Валентин через три з гаком місяці після... старшого брата. Ось так Валентин одразу підріс і став придатний для «праці на об'єктах народного господарства».

Однієї повоєнної осені біля школи, де навчався, зупинився «чорний ворон». 11-річного хлопця спершу відвезли до райцентру, потім — до Рівного. І, нарешті, влаштували до школи ФЗН, аж у Горлівці. По її закінченні рабська каторжна праця пліч-о-пліч із «зеками» і на тих самих правах. Ангарськ, Бійськ, Черняховськ, Красноярськ. Не кожен сильний дорослий чоловік витримував напруження 12—14-годинних робочих днів, що складалися у сповнені безнадії тижні, місяці, роки. А що вже казати про підлітків. Однак він був не із слабкодухих. У неповні чотирнадцять вже мав четвертий розряд зварника і міг у роботі дати фору будь-кому з дорослих. Що пам'ятав він того украденого дитинства? Болісною скалкою засів у мозку спомин: гріються у лютий мороз люди біля вогнища, а в ньому не дрова горять — трупи померлих «зеків». На тих «народних будовах» і загублено здоров'я, став Валентин Дмитрович інвалідом першої групи. Лише такою ціною здобув право повернутися на Україну.

У родичів пана Валентина доля склалася інакше. Роботящі розумні люди стали фермерами, бізнесменами в далекій Аргентині. Розуміли, що мимоволі винуваті у бідах і поневіряннях Валентина. Розшукували його, аби допомогти. Та довго не могли здолати «залізної завіси». Лише коли у Кремлі згадали про демократію, пан Валентин одержав з-за океану солідну спадщину у доларах.

Запитаймо себе і не злукавимо, відповідаючи: чи змогли б встояти перед спокусою влаштувати собі на ті долари спокійне заможне життя десь у Канаді, придбати «Ролс Ройса». І забути про напхом напхані над усяку міру запорізькі тролейбуси?

— Е, чоловіче добрий, — відказав на те Валентин Дмитрович, — гроші, багатство, звичайно, речі принадні. Та на жодні мільйони не купиш чесне ім'я і вдячну пам'ять нащадків.

Ні, не власну віллу на березі теплого моря збудував пан Валентин, а Будинок милосердя у селі Григорівці Запорізької області, де мешкає з дружиною, Марією Костянтинівною. Тут щорічно оздоровлюються коштом Хлистюків матері з дітьми, котрі постраждали від наслідків Чорнобильської катастрофи. П'ють козяче молоко, що виводить з організму радіонукліди. Харчуються екологічно чистими продуктами. Все вирощується на фермі Хлистюків. А вона — чимала. Одних кіз за 300.

На дружину панові Валентину поталанило. Вона успішно заміняє чоловіка на фермі. Господь наділив її щирим серцем, лагідним та водночас і сильним характером. Усе господарство на своїх плечах тримає. Ще й знаходить час, аби вирізьблювати з дерева скриньки, інші сувенірні речі, які з вдячністю приймають люди в подарунок, зокрема гості з діаспори. Крім того, пані Марія вправно володіє зварювальним апаратом. Одне слово, на всі руки майстриня. А що ще й люди світлого розуму, то не дивно, що всі рішення щодо благодійницької діяльності Хлистюки приймають виключно на сімейній раді.

Вирішили — збудують у селі школу з гуманітарно-релігійним ухилом. Отже, потрібне буде житло для педагогів. Потім настане черга готелю, спортивного комплексу. А церкву споруджуватимуть німецькі будівельники. Ні, не поклав пан Валентин свої мільйони до швейцарського банку, аби розкошувати на дивіденди, а заснував незалежний неурядовий міжнародний Фонд милосердя свого імені, а ядром фонду і є згадувана ферма. Його Конституцією (Статусом) передбачена благодійна допомога людям, котрі зазнали лиха від катастроф, що сталися внаслідок діяльності людини на землі й під землею, на воді й під водою, у повітрі і космічному просторі. Фонд розширить лікування тих, хто постраждав від Чорнобильської аварії, для чого побудує якісно відмінні від існуючих медичні заклади монастирсько-пансіонатного та лікувально-виробничого типу.

— У нас, — пояснює пан Валентин, — дехто розуміє благодійність як роздавання добрим дядьком зайвих грошей. Вважаю, це думка помилкова. Якщо ми оздоровлюємо чорнобильців, це не означає, що вони у міру своїх сил не допомагають нам доглядати кіз. А пацієнти наших лікарень зможуть, певно, виготовляти предмети різних промислів. Посильна праця ще нікому не завадила.

Лікувальні заклади Фонду плановано устаткувати найсучаснішим діагностичним і терапевтичним обладнанням, забезпечити ліками. Харчуватимуться пацієнти екологічно чистими продуктами, виробленими на власних переробних підприємствах і закупленими за кордоном.

Фонд і надалі створюватиме Будинки милосердя. Фінансуватиме благодійні, науково-дослідницькі, мистецькі програми. Допомагатиме обдарованим дітям, підтримуватиме фінансово сільські школи, гімназії, народні промисли. Заснує широку мережу таборів праці й відпочинку для дітей-сиріт і знедолених. І це далеко не повний перелік напрямків діяльності цієї благодійницької структури.

Звичайно, потрібні будуть значні кошти, їх Фонд зароблятиме сам. Його Конституцією передбачено виробничу діяльність буквально в усіх сферах. А ще широко використовуватиме іноземні інвестиції й власні валютні кошти для створення спільних підприємств, акціонерних товариств, асоціацій, консорціумів як в Україні, так і в країнах акредитації, чим сприятиме інтеграції промисловості нашої держави у європейський і світовий ринки.

А спробуймо поглянути на проблему ширше. Можливо, саме Фонд пана Хлистюка стане містком від цивілізації технологічної до духовної. А чом би й ні? Передбачаємо, що бюрократи реагуватимуть на Фонд за добре засвоєним ними принципом: «держать и не пущать».

Не на чиновника орієнтовано діяльність Фонду — на людей. Спроможний буде піднести їхній життєвий рівень, зарадити негараздам — отже, сповна виправдає своє призначення. А не зможе...

Хоча, ні, ідея милосердя ніколи не збанкрутує. Та й не з тих Хлистюк, хто зупиняється на півдорозі. Не заради «ідеї-фікс» трудяться Валентин Дмитрович і Марія Костянтинівна — люди дуже багаті навіть на західні мірки, по 16—18 годин на добу. Не заради «ідеї-фікс» гуртуються довкола них ті, кому не байдужі доля України та її народу. Такі, наприклад, як директор запорізької фірми «Промавтоматика» Валерій Вячеславович Барзій, котрий передав Фонду безкоштовно майже 40 найменувань різноманітної техніки та обладнання майже на 1,5 мільйона карбованців. Відписують майно і гроші українці з діаспори. Знають пана Валентина і молодший Рокфеллер, і нащадок засновника автомобільної імперії Форда. А Роман Попадюк, будучи послом США в Україні, приїжджав, аби побачитися й поспілкуватися з Валентином Дмитровичем, до Григорівки на лімузині зі смугастозірчастим прапором...

Але трапляються люди, котрі «на шкоду мільйонерові» захаращують різним непотрібом випас для кіз. Торік було обікрадено Будинок милосердя, і міліція й досі ніяк не знайде зловмисників.

Та не вони роблять погоду. Фонд поволі розгортає роботу, водночас дооформлюючись організаційно і юридично. Організується, зокрема, представництво по Полтавській і Сумській областях. Було б дуже добре, якби цю святу справу підтримали владні структури в столиці й на місцях, народні депутати.

А той, хто готовий до співробітництва (додамо — взаємовигідного!) може звернутися до центрального відділення Фонду на адресу: село Григорівка Запорізької області, вулиця Новоселів, 39. Телефони: у Григорівці — 55-84-17, у Запоріжжі — 95-82-28, у Полтаві — 75-928.

Творимо добро разом! Україна чекає від нас дії!

Полтава — Запоріжжя.

Анатолій КОБЕЛЬНЮК, «Голос України»

На сцені Дункан, правнучка Айседори

Танцівниця Дункан підкорила своїм мистецтвом не тільки Єсеніна та його сучасників, але й луганців, які недавно побачили шоу-виставу, влаштовану місцевою фірмою «Грація». Правда, ту Дункан звали Айседора, а до Луганська прибула Емілія. Правнучка Айседори!

Жваво і барвисто Емілія Дункан виповідає дивовижну історію свого життя. Народилася в Канаді, в Квебеці. Мати — француженка, відома балерина. Майбутнього батька Емілії, свого чоловіка-росіянина, вона якимось чудом змогла вирвати з лап енкаведистів, які вже вимощували йому, лікареві-гомеопату, дорогу на Магадан. Так він опинився за межами батьківщини.

Прізвище знаменитої прабабусі Емілії дісталося за традицією: всі жінки роду її удостоювалися цього.

Російською мовою Емілія володіє досконало, хоча рідніша їй французька. Російську вивчила, відвідуючи два роки курси професора Преображенського в паризькій Сорбонні.

Майже все життя прожила в Парижі. Повністю присвятила себе танцям. Має багато незвичних для нашого вуха титулів, пов'язаних із цим видом мистецтва. Приміром, «Магістр танцю». У Парижі, за словами Емілії, на конкурсі танцівниць і манекенниць її було проголошено «Міс пластика світу».

Багато танців Емілія створює сама. На це її надихають природа, власний настрій і навіть картини художників. Про танці вона говорить захоплено, з рідкісним знанням справи. Охоче показує своє унікальне сценічне вбрання: «Оці брюки мені подарувала співачка Мадонна, коли ми разом працювали в Парижі. Корсет на мені — виробництва луганської фірми «Грація». А це плаття — від П'єра Кардена. Його моделі я теж демонструвала. Вишите воно за моїм ескізом, називається «Ваза з квітами». (На майже невагомій тканині — різноманітні квіти, листочки, жучки, павучки, серед яких, до речі, не тільки штучні, а й справжні, уміло засушені і вшиті майстрами. — Авт.). На аукціоні за це плаття мені пропонували сто тисяч доларів, та я його не продала. У серпні цього року в Москві демонструватиму моделі Вячеслава Зайцева, так що моя колекція одягу поповниться».

І ось Емілія Дункан — в Луганську. Вперше жителі міста побачили її на сцені музично-драматичного театру, коли вона вивела туди п'ятірку манекенниць-початківців, швачок фірми «Грація». Вони демонстрували одяг фірми. Півтори години переповнений зал милувався юними граціями з «Грації», одягнутими лише в найінтимніші предмети жіночого туалету.

— Так ми вже виховані, — говорить головний інженер фірми Ольга Алексеєва, — що при слові, наприклад, «бюстгальтер» червоніємо. Але ж до цього треба ставитися з не меншою увагою, ніж до іншого одягу. Тільки тоді вона буде такою, яка посправжньому подобається жінкам. Ну, і чоловікам, звичайно, теж. А ще «Грація» за мету першого в своїй тридцятирічній історії подібного заходу ставила залучення до співробітництва промисловців, комерсантів. Вона твердо стоїть на ногах, випускаючи близько сорока видів чудової білизни. Допомагає співробітництво з відомою французькою фірмою «Франс Кутюр», яка заохотила до поїздки в Луганськ Емілію Дункан. Але час нині такий, що завтра може змінитися все. «Грації» потрібна валюта для придбання сировини, потрібні оптові покупці.

А купувати тут є що. Навіть вимогливі парижанки залюбки носять вироби луганських майстрів, що засвідчив директор фірми «Франс Кутюр» месьє П'єр Бернар.

Все ж таки, як наважилася на співробітництво з «Грацією» така відома танцівниця, що успішно виступала чи не у всіх найбільших містах світу?

— О, у мене великі плани, пов'язані з Луганськом! — усміхається Емілія. — Хочу створити тут французьку школу професіональних манекенниць з показом кращих у світі моделей одягу. Чому б мені не повторити в Україні кар'єру «багатосерійної» Марії Лопес?

Ось так. Здавна живе в нашій області уродженка Рязанщини, троюрідна сестра Сергія Єсеніна — про це вже розповідав «Голос України». А тепер оселилося в Луганську і відлуння його любові.

На знімку: Емілія Дункан.

Фото Юрія ХРОМУШИНА.

ЗАПОВІДНИК ДЛЯ ТУРИСТІВ

Скоро рік, як 53,4 тисячі гектарів Азово-Сиваського заповідно-мисливського господарства Указом Президента України Л.Кравчука оголошено узаконеною державною власністю. А там, на волі, розгулюють близько 1000 муфлонів, 850 оленів, 1400 ланей, 30 куланів, невизначена кількість зайців-русаків, лисиць... А головне, — говорить директор заповідника Володимир Зубков, — можуть жити коні Пржевальського, яких в Україні побачиш хіба в Асканії-Новій та кількох зоопарках, бо в новому національно-природному парку — ідеальні умови для відродження вимираючих тварин. Щодо туристів — про них теж подбали: відпочиватимуть в окремій зоні регульованої рекреації, звичайно, без вудочок та мисливських рушниць. Бо для тих, хто з рушницями, виділено зону «господарську». Колишньому мисливському господарству нема рації відмовлятися від старої практики, якщо мисливство та рибальство триватиме у межах розумного. Сподіватимемося — і чітко визначеного.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

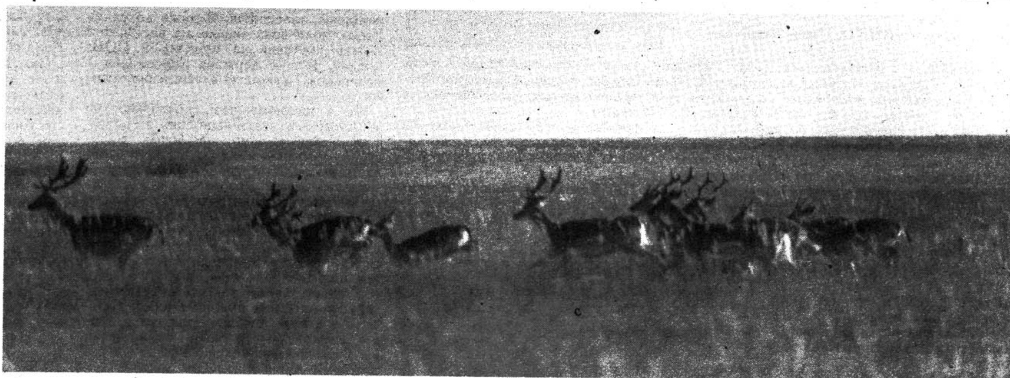

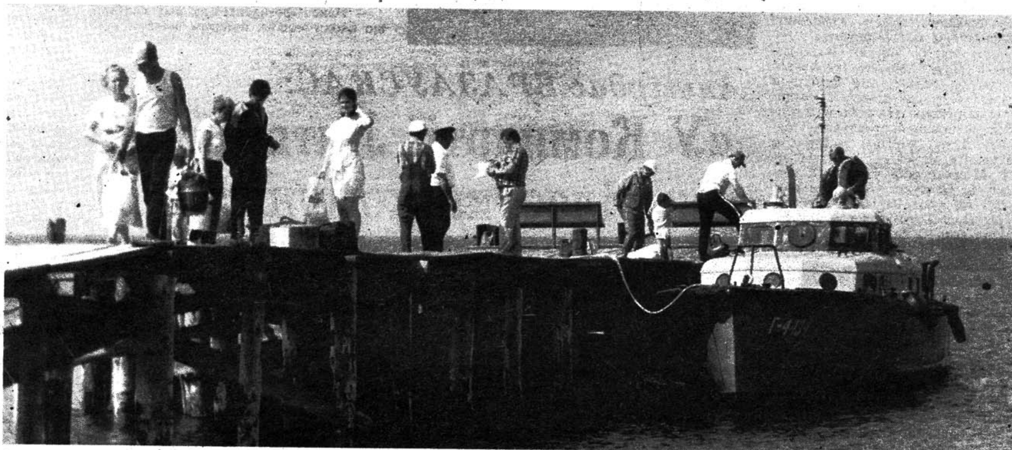

Володимир СКАЧКО, «Голос України»

Актуальне інтерв'ю

Альгірдас БРАЗАУСКАС:
«У Компартії Литви було три відсотки комуністів...»

Надзвичайний і Повноважний Посол України в Литві Ростислав Білодід, який представляв нас, українських журналістів, Президентові Литви Альгірдасу Бразаускасові, особливо підкреслив важливість можливості самим, як мовиться, з перших рук, почути про все, що відбувається в цій країні.

Це виявилося справді так, бо, за сприяння міжнародних центру «Нова мова» та фонду «Євразія», проїхавши до цього Угорщину, Чехію та Польщу, ми, чесно кажучи, не сподівалися побачити в Литві країну, котра відверто й назавжди відвернулася від комуністичного майбутнього.

А перед нами сидів колишній перший секретар ЦК Компартії Литви, а нині фактичний лідер Демократичної партії праці Литви (ДППЛ), четвертий в історії своєї країни і перший — обраний всенародно Президент Альгірдас БРАЗАУСКАС.

— Пане Президенте, як діє ваша держава в умовах, спільних для всіх постсоціалістичних країн, коли потрібна інтеграція з Заходом стримується економічною доцільністю співробітництва зі Сходом?

— Я почну зі Сходу, бо після того, як розпався Радянський Союз, інтеграція до спільної економічної системи СРСР виявилася важким тягарем для нашої економіки. Як, певно, й для України. Порвалися зв'язки, зникла система централізованого розподілу, забезпечення, стали неможливі розрахунки, не виконуються договори тощо. Ми як маленька країна відчуваємо це, можливо, менше за великі, але проблеми спільні. Я тільки наведу одну цифру: за останні два роки нам вдалося в зовнішньоторговому балансі частку торгівлі з Заходом збільшити до 44—45 з 10 відсотків. Можете собі уявити. Я вважаю це за дуже позитивне явище, і ми продовжуватимемо цей курс, хоча й хотіли б торгувати з державами — колишніми республіками СРСР: Україною, Білоруссю, Росією. Це вигідно, але названі вище причини, що від нас не залежать, ускладнюють економічні зв'язки, можливість використовувати ті вигоди. Ми переживаємо це доволі тяжко.

Друге, що відгороджує нас від колишніх партнерів, — це зовсім необдумана система митних зборів. Насамперед це стосується Росії. Я не розумію, коли вдвічі збільшують митні збори. Я не розумію, що це: ізоляція від усього світу, який, навпаки, відчиняє двері, ламає бар'єри тощо, а Росія з 15 березня збільшує мито. Щоправда, сьогодні ми домовилися перенести це збільшення на 1 липня цього року. Але саме підвищення тарифів — це сумний факт. Тому й шукаємо інших шляхів. Приміром, нещодавно підписали політичний договір з Польщею, а тепер розгортатимемо економічні зв'язки. Те саме — з іншими країнами Вишеграду, Євросоюзом. Звичайно, наші економічні стандарти далекі від того, що потрібно для членства в Європейському Союзі, але стратегія наша така. Я сподіваюся, що в першому півріччі укладемо договір про вільну торгівлю з Євросоюзом.

— Сьогодні триває інтенсивний пошук шляхів заповнення вакууму безпеки, що утворився у Центральній Європі після розпаду Варшавського пакту та СРСР. Яким ви бачите місце Литви в цьому процесі: в координатах Схід—Захід, можливо, створення Балто-Чорноморської дуги, тісніші зв'язки з країнами Вишеградської групи? Якими ви бачите зв'язки Литви з Україною?

— По-перше, моя думка і думка переважної більшості наших політиків така — ми скептично дивимося на створення різних нових блоків, хоч би як їх називати: чи дугами, чи кругами, чи якось інакше. Це, по-моєму, зовсім не потрібно. В Європі є випробувана система міжнародних організацій, європейських і світових, приміром, НАТО, в яких беруть участь американці. І я думаю, що створювати ще такі нові структури — це нереально. Можна, звичайно, про них говорити довго, давати інтерв'ю, виступати з промовами, але справа ж не просунулася на жодний міліметр, наприклад, у створенні дуги.

Ми були одні з перших, хто підписав «Партнерство заради миру». Зробили це другими після Румунії. Україна теж підписала, і ми вітаємо її за правильний крок. Європа сьогодні прямує до такого стану, коли ці блоки припинять існування чи зникне бажання їх створювати. Через неактуальність. Що таке державна безпека сьогодні? Якщо ми всі — за мир і прагнемо жити без війни, то маємо бути в одному блоці. Тому ми підтримуємо підписання «Партнерства заради миру» нашими сусідами. Я агітую, щоб і Росія підписала. Я, звичайно, розумію, що це не щось таке вже дуже реальне, але це перший крок до створення системи колективної безпеки в усій Європі. Крок, розумієте? Тим більше, що «Партнерство заради миру» — це система органічного наближення до колективної безпеки всіх партнерів. Хто зможе більше дати цій системі фінансово, політично, той глибше і ввійде до неї.

Ми, Президенти прибалтійських держав, наприклад, на останній зустрічі в Юрмалі досить серйозно обговорювали питання, які ви поставили. Ми підтримали Україну, бо вважаємо її за серйозну державу. Я не хочу все остаточно розкривати, але нашу позицію було твердо висловлено американським політикам, які останнім часом багато уваги звертають на Україну та Білорусь. Це дуже правильно — не можна весь час бачити одну державу і думати, що в одній державі з мільярдами доларів удасться навести порядок. Але ж є Україна з 52 мільйонами населення, Білорусь з 10 мільйонами. Ми підтримуємо співробітництво з цими державами. Це один наш напрям.

Другий — це Вишеградська група держав. Я запропонував Президентові Валенсі бути ініціаторами: я — від Прибалтики, він — від Вишеградської групи, і провести зустріч керівників цих держав. Валенса в принципі підтримав і радитиметься з колегами. Але це не має на меті створення якогось блоку з якимись конкретними правилами дій, залежністю одне від одного. Це все виходить з плану Балладюра про закріплення відносин між сусідами системою прямих договорів. Цим шляхом ми і йдемо.

— Ви не згадали серед цих держав Росію?

— Але ж не було такого запитання.

— Тоді так: як далеко простягатиметься «Партнерство заради миру», враховуючи те, що Росія не завжди сприймає ті правила гри, які їй пропонує Європа?

— Щодо Росії ми дотримуємося такої собі середньоєвропейської думки, яка полягає в тому, що з Росією треба мати добрі відносини. Ми не прагнемо і не шукаємо, як це було раніше, якихось причин штучного псування цих відносин. Навпаки, опозиція звинувачує мене в тому, що я надто добре відгукуюся про Росію, що ми йдемо з Росією на більші компроміси. Звичайно, ми надзвичайно інтенсивно домовлялися в другому півріччі минулого року і зняли багато проблем, які непокоять сьогодні, наприклад, Естонію, Україну. Але нас турбує одна річ: ми незадоволені тим, що виконання домовленостей, закріплених двосторонніми документами, не йде. Ми не розуміємо цього і вважаємо, що відносини між державами незалежно від їхньої величини мають бути рівноправні, толерантні. Я дуже похвалив Росію, коли вона вивела від нас армію. Навіть поставив за приклад в ООН: мовляв, велика держава домовилася з маленькою і виконала власні зобов'язання.

Ми в жодному разі, повторюю, не збираємося псувати відносини з Росією. Тим більше, маємо під боком російський анклав — Калінінградську область. Тут є певні нюанси: Росія завжди заявляє, що треба забезпечувати життєдіяльність Калінінградської області. Будь ласка! Але коли весь час говорять: давайте вільний коридор для пересування через Литву, то ми кажемо: а де в світі є схожий приклад? Є міжнародні правила, і ми нічого не вигадуємо нового, коли ставимо такі самі залізничні тарифи, які Росія прийняла в себе. Платіть — і, будь ласка, перевозьте. Адже ми теж хочемо торгувати і з Україною, і з Грузією, хочемо переїжджати через російську територію. Тож давайте вирівняємо тарифи і не матимемо претензій одне до одного. Я не бачу питань, яких не можна розв'язати толерантно. Крім того, ми продаємо в Калінінградську область 80 відсотків потрібної їй електроенергії, 60 відсотків продовольства тощо.

— Пане Президенте, ви вже сказали, що блоки можна знищити шляхом приєднання до них усіх держав. Ви вірите в Європу від Атлантики до Тихого океану?

— Знаєте, до Тихого океану, звичайно, далеко. Коли я був у Європейській Раді, то дізнався, що там деякі комітети більшість часу приділяють дискусіям: а де ж кінчається Європа? Думаю, що й сьогодні вони не визначилися, тому й відповісти на ваше запитання важко. Але я вірю, що таке можливо. Особливо в нинішні часи. Особливо, враховуючи ту економічну ситуацію, яка є сьогодні в багатьох країнах колишнього соцтабору. Тут, знаєте, треба думати, як людей нагодувати, а не десь там з кимось воювати. Це надовго, не на один день.

— Звернімося до внутрішньої політики Литви. Є кілька версій поведінки «лівих», які перебувають при владі. Приміром, іспанські ліві провадять відверту ліберальну політику. Що означає литовська «лівизна»?

— Це як дивитися: «ліві»—«праві». У нас є відверта опозиція в парламенті і в суспільстві, якою неофіційно керує пан Ландсбергіс і яка критикує нас за все, навіть за те, що здійснювала сама, коли була при владі.

А щодо внутрішньої політики, то в нас за 4 роки — шостий уряд, але ми дотримуємося попереднього курсу на економічні реформи. Ми інтенсивно здійснюємо приватизацію, навіть інтенсивніше за сусідів. Може, не зовсім продумано, але сьогодні у нас дуже високий відсоток приватизованої загальнодержавної власності. Перший етап приватизації за наші ваучери вже наближається до кінця.

А найбільше наше завдання — це піднесення виробництва. У нас було дуже значне його падіння. Сьогодні найяскравіше виражена необхідність інвестицій в економіку ззовні, бо виділяти на це внутрішні ресурси нереально. Тому найважливіше на часі — залучення іноземного капіталу. Певні успіхи є: ми отримали за рік приблизно 500 мільйонів доларів інвестиційних кредитів, інтенсивно працюємо з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Європейським банком реконструкції і розвитку тощо.

Що нам вдалося і що ми хочемо закріпити, то це результати в соціальній сфері: були навіть місяці, коли доходи сім'ї зростали швидше за ціни.

Звичайно, нас не влаштовує щомісячний рівень інфляції в 3 відсотки. Ми маємо знизити його на півтора відсотка.

З 1 травня ми ввели закон про податок на добавлену вартість, який дасть можливість нам повести боротьбу з неплатниками податків. Це, звичайно, непопулярне рішення.

Є проблема статистичного обліку. Сьогодні 55 відсотків населення працює у приватному секторі, а якщо взяти галузь виробництва, то й усі 70 відсотків. Нема обліку і обсягів виробництва, і зарплат, і податків, а як наслідок — ми, м'яко кажучи, не зовсім точно знаємо економічну ситуацію. А в такій невеликій державі, як Литва, ми маємо 100 тисяч господарських суб'єктів.

— А з якими труднощами зіткнулися прості литовці у зв'язку з проведенням реформ?

— З'явилося загальне відчуття соціальної незахищеності. Бо за псевдосоціалізму все було зрозуміло: кожний отримував маленьку зарплату, знав, що отримає завжди, знав, скільки коштує хліб. Принаймні держава здійснювала соціальний захист. А сьогодні цього немає, і тому ми відчуваємо незадоволення людей.

Те саме — з житлом. Литовська держава цим більше не займається. Досить: хочеш — займайся, бери кредит, сплачуй борги і будуй.

Але є й позитивне. Після прийняття нової Конституції ми зуміли дотриматися її головних норм і вимог про поділ влад. Ми не плутаємо повноважень і не лíземо в город одне до одного: і уряд, і парламент, і Президент. Я як Президент не пишу жодних таких указів, які інші пишуть за уряди, бо вважаю, що це докорінно неправильно.

Сьогодні ми, до речі, активно займаємося правовою реформою, яка узгоджувала б нашу правову систему з міжнародними нормами.

— Пане Президенте, на продовження нашої розмови: як вам вдається боротися з мафією, водночас будуючи нову правову систему?

— Звичайно, проблема злочинності в Литві є. Особливо злочинність зросла з початком реформ у сфері приватизації. Є проблема корупції, в якій нас, владу, звинувачують. Боротьба нелегка, що й казати. Але я вже можу сказати, що більших успіхів ми досягли в боротьбі з рекетом, коли прийняли дуже істотний закон про превентивне затримання підозрюваного на 2 місяці без порушення кримінальної справи. Протягом цих двох місяців або порушують справу, або затриманого відпускають. Через Верховну Раду цей закон ішов важко, але з липня минулого року працює він ефективно.

Прийняли ми закон про носіння зброї. Злочинність за перші три місяці цього року зменшилася на 17 відсотків.

— То чи можна сьогодні, пане Президенте, говорити, що Литва безповоротно порвала з комунізмом?

— Так, сміливо. Я це як колишній перший секретар можу сказати: Литва пішла від комунізму. Вона й не дійшла до комунізму.

— Тобто ви погано працювали як перший секретар?

— Я мало працював, з 1989 року, коли вже почалося литовське національне відродження. На мене інколи дивляться як на експонат. Особливо королі, королеви — колишній перший секретар ЦК Компартії Литви. Але я їм кажу завжди два речення. Перше: в Компартії Литви було 3 відсотки комуністів, решта — нормальні люди. Друге: за Президента-комуніста в Литві не голосував би ніхто. Оце і все, нехай роблять висновки. Ось, приміром, через усю Європу пішло — повернулися комуністи до влади у нас, затим у Польщі. Але це неправда, бо історики ще оцінять, що таке взагалі була Комуністична партія чисельністю 22 мільйони чоловік в Союзі і 220 тисяч — у Литві, хто вони були, ці люди. І якщо добре придивитися, то й 3 відсотків не було комуністичних вірників. Будьмо реалісти: хіба у вас було інакше? Це була система, і часто в людей не було іншої альтернативи для нормальної праці; кар'єри, удосконалення. Не було нічого іншого, всі ворота були зачинені. Це по-перше.

По-друге, що було характерно для КПЛ — це те, що коли 1989 року виходили з КПРС, то в КПЛ було 72 відсотки литовців, чого не було в наших сусідів. У нас у відновленні незалежності Компартія зіграла дуже позитивну роль. Тому й маємо сьогодні таке керівництво країни: більшість Сейму, прем'єр, спікер, я, ми ж усі — колишні. І народ це сприймає нормально. За останнім рейтингом ДППЛ має 17—18 відсотків, а партія Ландсбергіса — лише 4 відсотки. І це тепер, коли важко, коли багато матеріальних і соціальних проблем.

— Дякуємо за зустріч.

Фото автора.

Київ — Вільнюс — Київ.

ГОЛОС УКРАЇНИ

Віталій СУДДЯ, «Голос України»

ПІВКОРОЛІВСТВА — НА КОНІ, ВЕРБЛЮДІ Й «ПЕЖО»...

Червоне море. Порт його величності короля Йорданії Акаба. Довкола гори. На причалі на сонці усіма барвами веселки сяють тридцять автомобілів нової моделі: «Пежо» 106 SXI.

Думаю, що авторові афоризму «Автомобіль не розкіш, а засіб пересування», — пора ставити пам'ятники. В усіх країнах. З прив'язкою до конкретної місцевості. У Франції — пам'ятник з написом: «Автомобіль «Пежо» давно вже не розкіш», а... У Йорданії: «Пежо», як і кінь, не розкіш», а... У Єгипті: «Пежо», як і верблюд»... І так далі.

Щодо України — тут складніше. Національна рушійна сила — воли — вимерли. Коня розкуркулили і звели нанівець. Верблюд на чорноземі не приживається. Єдине, що у нас своє врядигоди сяк-так пересувається, так це бетеери. І нічого усміхатися. Автор цього матеріалу свого часу теж із велосипеда «Орльонок» відразу пересів саме на цей вид транспорту.

У редакції, знаючи цей бетеерний факт, відряджаючи до Франції, так і сказали: пора тобі, голубе, освоювати нову техніку — автомобіль «Пежо». Як тепер модно, презентація двох моделей «Пежо» мала відбутися на пересіченій місцевості на двох трасах: до Петри, рожево-червоного міста древньої Набатійської цивілізації (південь Королівства Йорданія), та до найпівденнішої точки Сінайського півострова — Рас Мохамед (Єгипет).

Відправний пункт, звичайно ж, Єлисейські поля (Франція). Там, на полях, нас, журналістів з 18 країн, зібрав докупи директор пресової служби фірми «Пежо» Поль Альварес.

— Ти ще не забув, що я найкраща людина у світі? — вітав своїх давніх знайомих Поль.

Перерахував: 66 журналістів. Залишився задоволений. Виходило, що насолоджуватися від кермування «Пежо» на Сінаї мали по черзі по два журналісти. Один за бубликом — другий за картою-схемою маршруту. І навпаки. І тут ваш покірний слуга сплутав Полю всі карти. Уже на борту чартерного французького лайнера в італійському повітряному просторі, демонструючи свою обізнаність у техніці, поцікавився: чи працює глобоїдально-черв'ячний вал у презентаційної моделі «Пежо» так, як у рідного БТР?

Поль надовго задумався. Десь так до кінцевої точки нашого польоту — єгипетського військового аеродрому ель-Накаб. Доки він у роздумах, у нас є час, аби перезнайомитися з усіма учасниками тусовки, які даватимуть чосу автомобілям «Пежо» у горах Королівства на дорогах-серпантинах Сінаю. Більшість журналістів — із Східної Європи: Польщі, Румунії, Словаччини, Болгарії, Угорщини, Росії — тобто з країн, де вже більше цікавляться не бетеерами, а, скажімо, кабріолетами, де є ринок і попит.

Об'єм двигуна в куб.см — 11360.
Обсяг паливного бака в л — 45.
Максимальна потужність у кінських силах — 95 при 6600.
Витрата пального на 100 км у л:
за швидкості 90 км/год — 5,
за швидкості 120 км/год — 7,3
за міського циклу — 8,9.
Кількість місць — 5.
Передньопривідна.
Максимальна швидкість км/год — 187.

І. До Петри

Піддані його величності стирають з їхніх елегантних капотів останні порошинки.

П'ятихвилинна прес-конференція. Останні мазки на карколомний маршрут Акаба—Петра (150,5 км). Останні поради, як укоськати незговірливого місцевого поліцейського: перше — усміхатися, друге — усміхатися, третє — ще більше усміхатися і показувати пальцем на номер: «АР ТЕСТ». Останній жарт Поля... до Петри: «А може, Україна об'єднається з Росією?» (Ага, ось і відповідь на моє глобаїдально-черв'ячне запитання!) А втім, іншим разом на знак протесту попросив би автомобільного притулку, скажімо, в нігерійця, а нині, помноживши висоту падіння із нижньої точки гір на довжину траси і приплюсувавши сюди дванадцятирічний водійський стаж мого московського колеги Михайла Подорожанського, попросився до нього в машину пасажиром.

— А чим розраховуватися будемо? Знову салом?

Отже, вирушили. За кермом поруч із ним на передньому сидінні за штурмана ще один москвич — Микола Петров, а на задньому — самі розумієте... І тихо радів: ото добре влаштувався!..

Де там! На першому кілометрі — пристебнувся ремнем. Михайло кидає машину праворуч, ліворуч. На спідометрі — 120—140! У мене по спині — цівкою холодний піт.

На трасі, здається, не розминешся. Назустріч — самі вантажні машини (Акаба — типове арабське місто, — оазис. Нині будується, росте, наче на дріжджах).

Михайло, майже не скидаючи швидкості, в'юном повз них проскакує. Потроху оговтуєшся, звикаєш до цього божевільного темпу. Навіть дозволяєш собі запитати: чи у Михайла раптом удома не 106-а модель, бо надто вже слухняна.

— Ні, — мотає головою, — наша дев'ятка. А слухняність у неї — від природи.

Дорога вантажівками розбита, наче і не в королівстві ми, а десь під Миргородом. Тільки замість садків — гори, замість курей під колесами — вівці. Дивуєшся тільки, де господарі їхні: обабіч шляху ні душі. Коли це, наче з-під землі, кам'яна халупка, одна, друга, інколи поселення. Це біженці-палестинці. Між розчищеним камінням — нивки зеленіють. Що там може рости — невідомо. Біднота!

Десь на 104 кілометрі дорога іде вліво і забирається все вище і вище вгору. Крутизна — голова на в'язах не повертається. А Михайлові, як він каже, дай тільки «постебаться»!

— Розумієш, старий, — просвіщав він мене, невігласа, — увесь кайф, увесь блиск в управлінні цією машиною — в задній підвісці. Вона — надзвичайно розумна. Підвіска починає вчити тебе, що треба зробити з передньоприводним механізмом, набагато раніше, ніж настає критичний момент. Скажімо, недооцінив крутизну повороту, на великій швидкості ввійшов у нього — і машина «попливла»... Ти, використовуючи її розум, регулюєш траєкторію руху педаллю газу, а не тільки кермом... Уявляєте, він не лише виголошував отакі панегірики, а й усе це демонстрував!

Не знаю, як інші учасники пробігу, а я істинну насолоду отримав лише тоді, коли пересів на коня. Цей довгожданий момент настав за кілометр від мети нашої подорожі — Петри, рожево-червоного міста.

Мій безстрашний водій, узрівши, що нам подають гужовий вид транспорту, зам'явся:

— А може, пішки?.. Я ж ніколи не сидів на коні... Араб не дав договорити, підвів за руку до краю каменю і буквально всадив Михайла у сідло. Араби брели по кісточки у жовто-червоному пилу, вели під вуздечки коней, про щось джеркотіли. Свого часу, у перші роки до н.е., це була багата столиця Набатійського королівства. Вона й нині годує арабів. Здається, усе чоловіче населення міста Ваді Муса, що прилягає до Петри, з'їхалося сюди на конях. Від сотень кінських ніг пилюка стояла стовпом. Враз сонця не стало: ми в'їхали у вузьку ущелину Сік — колись потаємний, а нині такий багатоголосий вхід до Петри. На цій вузесенькій стежині у скелях важко розминутися навіть трьом вершникам. Хвацькі хлопчаки знічев'я, чи просто зі злості, що не вистачило тридоларового екскурсанта, на баских конях влаштовують перегони. Із криком «Піп!», з припорошеними, наче у мірошників, головами, летять стрілою в долину до мертвого міста.

Після кілометрового петляння ущелиною несподіванкою здалась незвичайна споруда — скарбниця Набатійського королівства — з величними колонами, фасадом. Вона вирубана просто у скелі. Кажуть, колір її залежно від часу дня змінюється: від рожевого до рожево-лілового, сірого, жовтого, червоно-білого.

Петру заснували набатійці — кочовий арабський народ із Північної Аравії. Їх насамперед приваблювала гарна земля, захищена з усіх боків горами і, звичайно ж, дорога, на вагу золота, вода. Набатійці надзвичайно уміло розпоряджалися нею — накопичували її у великих, вирубаних у скелях ємкостях. Залишки труб, каналів і сховищ води можна й тепер побачити по всій Петрі. Місто багатіло: лежало ж бо на перехресті усіх шовкових шляхів, які зв'язували Китай, Індію й Південну Аравію з Єгиптом, Сирією, Грецією та Римом. Набатійські королі правили на півночі — до Дамаска в Сирії, на півдні аж до Північної Аравії, а також над частинами Сінайської і Негевської пустелі. Рим приєднав це королівство до себе десь у 106 р. н.е.

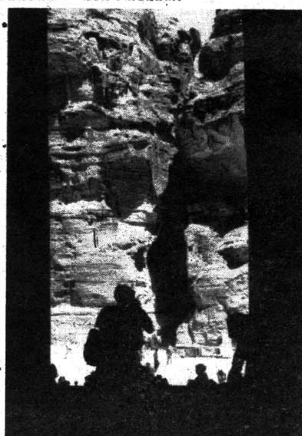

Набатійці спілкувалися діалектом арамейської мови, яким розмовляв Христос, писали самобутнім письмом. Про це свідчать різні написи, вибиті на каміннях вулиць Петри. Будинки в місті вирубувалися, як і гробниці, храми, теж у скелях. На неповторну, самобутню набатійську архітектуру впливала культура ассирійців, єгиптян, еллінів, римлян. Збереглися цілі забруковані вулиці завширшки у шість метрів, у чотири тераси будинки, гробниці, мости, храми і навіть римський театр, де розміщалося близько 7 тисяч чоловік.

Щоб обійти це мертве червоне місто, певне, мало було б і дня. А наші проводирі знаками давали зрозуміти, що пора сідати на коней і вибиратися з дивовижної краси долини до кемпінгу. А там знову в машину і — цей навіжений, закоханий у повороти Подорожанський...

Київ — Париж — ель-Накаб — Акаба — Петра.

(Далі буде).

Фото автора.

БЛОКАДА ЛЕНІНГРАДА, БЛОКАДА АВАНГАРДУ Й ДОВІЧНИЙ ШТРАФБАТ МИСТЕЦТВА

Почалося з того, що я зачитався монографією «Українське мистецтво другої половини XIX — початку XX ст.» Раптом пролунали гарматні вибухи. Підбіг до вікна на Березняках, на набережній: це була театралізована вистава до 50-річчя форсування Дніпра. Звичайно, треба було трохи пізніше згадати й про 50-річчя прориву блокади Ленінграда, відзначити б цього року. Але немає кому, чи що? Адже нині, коли країни-сусіди то газ одне одному намагаються перекрити, то залізницю — слово «блокада» знов набирає актуальності.

*З цього й почалася наша розмова з відомим київським мистецтвознавцем і художником, нагородженим медаллю «За оборону Ленінграда», автором тієї самої монографії (та й багатьох інших книжок) **Б. ЛОБАНОВСЬКИМ.***

— Борисе Борисовичу, судячи з ваших мистецтвознавчих робіт, вам завжди були близькі художники, яких замовчували, такі, що немовби перебували «у блокаді». Чи є тут вплив вашої біографії?

— Розглядати мене як «блокадника» у контексті культури України — думка, звичайно, оригінальна. Однак, як не дивно, зв'язок тут є. Мене дійсно мало цікавили майстри, чия біографія була благополучна. З початку 60-х років зростала моя цікавість до років 20-х, до того, що ми зараз називаємо «українським авангардом». Ще більше хвилювали образи таємничих «бойчукістів» — розстріляних, огорнутих туманом неправди.

— Про Бойчука і його школу нині багато говорять. Одні шанують як національну святиню, інші бачать у них предмет чергового «шароварного» культу.

— Тема «бойчукізму» — одна з найдраматичніших в історії українського мистецтва. Це одна з найважчих тем нашого мистецтвознавства. Вона стоїть у центрі свого часу 10—30 рр. і є напруженою точкою, куди сходяться протиріччя між різними групами художників й окремими майстрами.

Ще у 50-ті роки Михайло Бойчук уявлявся ворогом українського мистецтва, що тягло його на шлях буржуазного націоналізму й формалізму. Вважалося, що Бойчук «шаманив» зі своїми технологічними секретами, націлював своїх учнів на нескінченне повторення «іконописних схем» тощо. Так, у якомусь розумінні він був магом, «шаманом». Знамените «Голосіння Ярославни» М. Бойчука — річ магічна. Учні ж Бойчука часом доходять до його «магії», але не вистачає того самого «ледь-ледь». Вони — бойчукісти — завершеніші, вони речі роблять. А Михайло Бойчук тими речами — дихав. Дихання. Така магія є й у Пікассо, у хуліганського Ларіонова. Є в Малевича. Але магія часто здатна викликати «полювання на відьом». Багато хто з видатних згодом художників пройшлися по головах Бойчука та його учнів. Проте зовсім применшити майстра було неможливо, й так виникла легенда про Бойчука — «ледачого реставратора», який сам нічого не робив у мистві, а лише паразитував на праці учнів.

— Такий собі Дюма-батько?

— Насправді ж, одержавши замовлення, та чи інша група монументалістів запрошувала свого колишнього вчителя як технолога. Ескіз вже затверджувався самою групою. У цьому сенсі М. Бойчук виступав не як керівник колективу, а як один з його учасників.

Щодо «шароварності»... Я ніколи не думав й не подумаю, що Бойчук має лише провінційне значення! Співставляючи його з художниками-примітивістами (таким був молодший брат Михайла Тимофій, «український Ніко Піросмані») чи з неопримітивістами, треба бути обережнішим. Звертаючись до традицій народного мистецтва, до іконопису, Бойчук ніколи не поривав з символізмом. Крім того, він скористався досвідом Сезанна й кубістів, у свій паризький період життя був близький за духом пошукам Модільяні і мав успіх у «Салоні незалежних». Ну а побувавши в Італії, засвоїв прийоми Джотто та його сучасників, наприклад, напівзабутий фресковий живопис.

— Однак якщо повернутися до блокади Ленінграда...

— Блокада Ленінграда, як, до речі, й Чорнобильська катастрофа — трагічні приклади вразливих точок сучасної цивілізації.

Так, мені довелося побувати в одному з нижніх кіл пекла, над братською ямою. Я лежав у квартирі серед трупів своїх близьких, був записаний померлим.

Із головних уборів на зиму 1942—1943 рр. я мав тюбетейку, обмотану шарфом. Замість пальто — піджак померлого вітчима, пасовище «сірих овечок» — вошей. Штани, здається, були... За картками ми забирали хліб задовго наперед, віддаючи 20—50 % пайка за комісію. Коли ж ця «вигідна» оборудка закінчилася, довелося шукати іншу можливість добути їжу. Я мав литі медалі доби Відродження Маттео Пасті із зображенням Ізотти й Сіджізмонде Малатести. Їх я заробив, зберігаючи дорогоцінну частину колекції відомого парапсихолога доктора Густава Рейца. Я мав давньогрецькі монети, медалі XIX століття... І довго кріпився. Але поступово почав обмінювати екземпляри своєї колекції на кілька ложок каші. Однак ці нумізматичні обміни теж закінчилися дуже швидко.

Але прийшов довгоочікуваний час прориву блокади. Пам'ятаю веселий розгул учасників прориву — штрафбатовців. Яких тільки харчів вони не мали! Але цей рай для мене був недовгим. Голодування, митарства... Й оговтався я лише до шістдесятих років.

— І відчули себе художником? Ваші роботи явно звідти, з часів «відлиги».

— У шістдесятих зашморг тоталітаризму послабшав, стало можливим покрутити головою. Одні в цей час вже вирішили, що можна починати плач за минулим — про вільності. Інші — та й я — що можна спробувати робити щось варте. Пробивати діру в стінці, по якій побігла тріщина. Тріщина — ось символ шістдесятих! А в тріщинах заводиться всяке...

— «У підпіллі водяться тільки щури»...

— Ми вибирали шлях. А це поняття екзистенціальне: пробіг у нікуди. Наше місце у мистецтві Валерій Ламах — художник, філософ, поет, один з найкращих у нашій генерації — правильно визначив як «відокремленість». Відокремленість визначала той елемент волі, яким ми дорожили у власній творчості: незалежність від будь-якої мети, виставок, покупців і споживачів.

У ті 60-ті ми багато говорили про Пауля Клеє, Василя Кандинського, Казиміра Малевича. Хоча сьогодні свої тодішні «колажі» я б зарахував до «мінімалізму». Тенденції цієї манери письма намічені ще у творчості класика 20-х років, харківського майстра Василя Єрмилова. Для України, мабуть, характерні тридцятирічні ритми розривів між творчими епохами...

— Шукання ваші й вашої генерації мені кортить співставити з московською ліанозівською школою «барачного мистецтва». Мабуть, не випадково ваші вірші вмістив в свій альманах «Мансарда» ліанозівець, відомий поет і художник Лев Кропивницький.

— Лев Кропивницький походить зі старовинної гілки роду митців української культури. Його «фантасмагорійний» період творчості — вдивіться! — якось далекий й від московської фантастики, й тим паче від московського раціоналізму. Образи його полотен перегукуються з духами стародавньої слов'янської міфології. Стародавня пам'ять душі й породжує «бидиці» свого давнього часу. Те, до якого колись доторкнувся Гоголь. Ми з такою старанністю дбаємо про західну діаспору, забуваючи, що першою «діаспорою» киян була Володимирська Русь, мати Московської. З Кропивницьким, незважаючи на рідке спілкування, мене пов'язує довга дружба. Хоча ми, кияни, творили незалежно від ліанозівців. Навіть, можливо, кожен поодинці. Самі по собі. І наше «об'єднання» відбулося лише 1993 року на виставці «Шістдесят з 60-х». Коли багато хто вже пішов з цього світу — як В. Ламах, Г. Гавриленко — чи поїхали.

Стіна, в якій у 60-ті роки з'явилася тріщина, тепер падає. Попереду воля? Але ж стіна падає — на нас! У цьому, може бути, помилка «шістдесятників» наша провина.

Розмову вів Ігор КРУЧИК.

Відтворено роботу «Одеська рибка». 1961.

Христофор ГРУША, незалежний оглядач

БАЯН БО ВІЩИЙ...

Композитор Анатолій Білошицький народився у Коростені. Це дуже зручно. Адже саме там, під Іскоростенем, далекі древлянські предки Білошицького прив'язали князя Ігоря до двох зігнутих дерев, а потім цю пружину відпустили. Тут вам і емоції, й ірраціональний порив, і смак до трагедії — все необхідне для формування композиторського таланту. Ясно, що через якихось тисячу з гаком літ після цього молодий Білошицький просто не міг не написати своєї сюїти «З глибини віків», не раз тиражованої і премійованої. Сюїта, як і належить, сповнена симпатій до земляків — губителів столичного князя.

А взагалі Білошицький ріс за класичним українським сюжетом. Першу музичну п'єсу написав, коли йому «тринадцятий минало». У старших класах вже пісні писав. В армії — стояв за диригентським пультом духового оркестру.

Цікаво, що спершу збирався йти не музичною, а юридичною дорогою — щоб боротися за правду й справедливість. Слава Богу, не витанцювалось. Бо від часів князя Ігоря правдоборців у нас більше, ніж композиторів. А толку з того?

Послужний список композитора Білошицького строкатий. Послухайте лише дещо: керував естрадним ансамблем і оркестром баяністів, сам був баяністом і саксофоністом, був викладачем музичної школи, консерваторії, де закінчив два факультети — оркестровий і композиторсько-теоретичний. Його музика звучить далеко — від Києва до Мадрида й Тель-Авіва.

Як усе це вмістилося в поки що неповні 44 роки біографії? А дуже просто. Багато що робилося паралельно. Приміром, був студентом одразу двох факультетів Київської консерваторії й одночасно — викладачем.

Звісно, пересічному любителеві музики все це ні до чого, як і зауваження музикознавців про те, що, скажімо, в Другій сюїті Білошицького спостерігається «ритмічна своєрідність партії лівої руки».

Рядовому любителеві буде цікаво ось що. Наш герой — один з трьох (Білошицький, Зубицький, Рунчак) українських композиторів, котрих вельми любить пан Баян. Річ у тім, що, скажімо, для пані Скрипки практично вся музика написана ще за часів Страдіварі. Тобто щось пишеться й нині, але всі вершини взято ще тоді. А от у пана Баяна вершини попереду, бо він відносно молодий. А через те багато з творів Білошицького для баяна зроблено вперше у світовій практиці.

Оце вже серйозно й значуще.

Але все одно кортить спитати: а навіщо чоловікові серйозна музика для баяна, якщо тим же баяном можна заробляти дуже серйозні гроші за допомогою несерйозної музики — на весіллях, наприклад? Адже баян — дуже народний інструмент, хіба ні?

— Де там! — відмахується Білошицький. — Ось недавно у консерваторії вкрадено два баяни. Один з них коштував скільки — знаєш? Кілька тисяч німецьких марок! Хіба народні інструменти такими дорогими бувають? О, баян — то цілий оркестр, справді, на весіллях можна було б добре заробляти. Але... я — романтик. Невиправний. Я ось хочу написати «Ромео і Джульєтту» — ще раз, після всіх великих композиторів...

... Важко буває оцих композиторів збагнути.

Але ж іще за часів князя Ігоря (правда, не того, що до Іскоростеня ходив на свою погибель) сказано було: «Баян бо віщий...»

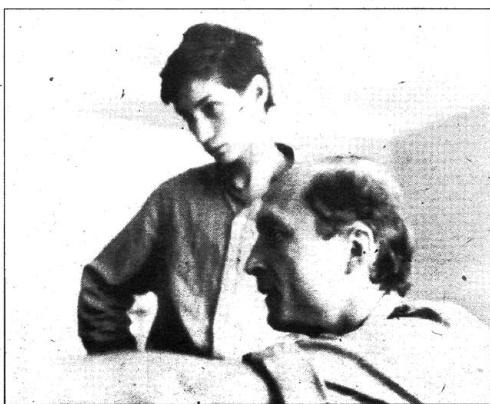

На знімку: Анатолій БІЛОШИЦЬКИЙ у навчальному класі.

«Я той самий «Кріт»...

Резонанс

7 грудня минулого року в «Голосі України» було видруковано матеріал «Операція «Кріт». У ньому йшлося про те, як наприкінці 70-х років органи КДБ провели акцію з виявлення невідомого, котрий у листах «нагору» в категоричній формі домагався виконання своїх пропозицій. Врешті-решт він відправив на ім'я тодішнього першого секретаря ЦК Компартії України Петра Шелеста пакунок з автоматними патронами і гранатою...

Після публікації минуло майже чотири місяці. Одного квітневого дня до редакції завітав літній чоловік — міцна статура, акуратно підстрижена борода і пильні, пронизливі очі. Про такі кажуть: «Певне, набачились усякого...».

— Я той самий «Кріт», — сказав гість і представився: — Борис Карпович Матросов. (У кореспонденції — Матроскін. — Ред.). Живу у Воронежі. Добрі знайомі надіслали мені «Голос України».

За його словами, в опублікованій кореспонденції, записаній зі слів колишнього працівника держбезпеки, відчувається деяка упередженість.

— Там не сказано, зокрема, чому я вдався до крайнього кроку. Немає, врешті-решт, основного: про що я писав у високі інстанції, чого домагався, що пропонував. Про все це я ось написав і прошу опублікувати, — Борис Карпович подав листа.

Друкуємо його з незначними скороченнями.

***

«В роки проходження військової служби на території України, у вільний від основної роботи час, я писав дисертацію з історії. На попередньому заслуховуванні, що відбулось у Московському державному університеті, мої дослідження здобули високу оцінку опонентів, дехто з них тоді говорив, що дисертація заслуговує бути докторською. Як на сьогодні не парадоксально, але факт: наукові розвідки я виконував на свій страх і ризик, оскільки офіційного дозволу мені командування не дало. Отже, коли виникло суто формальне питання про довідку з місця служби, я зіткнувся з глухою непробивною стіною військової бюрократії. «Навіщо тобі дисертація? Хіба не досить нашої академії?» — вичитував мені високопоставлений начальник з генеральськими лампасами.

Я не подивився на його «батьківські умовляння» і написав офіційну скаргу по команді. Але скарга, за законами того часу, опинилася на столі того ж генерала. Тоді я апелюю до ЦК КПУ. Результат іще сумніший: у частину приїздить уже заступник того генерала і влаштовує мені в офіцерських зборах публічну екзекуцію. Відтоді почалося відверте цькування і гоніння.

Ось тоді я й зважився на крайній крок — відіслав на ім'я П.Шелеста посилку... Тільки не з гранатою, а з «болванкою», яка, зрозуміло, не могла вибухнути. Втім, особисті негаразди стали лише каталізатором цього вчинку. У такий спосіб я хотів привернути увагу насамперед до своїх листів, у яких порушував питання загальнодержавної ваги. Їх я справді підписував вигаданим прізвищем. Але чи варто за це дорікати, коли про свободу вільного висловлювання думок наприкінці 70-х можна було тільки мріяти?

Про що ж я писав «верхам»? Про те, що країна занепадає, економіка абсурдна, побудована на хибних марксистських постулатах, вона нездатна забезпечити високої продуктивності праці. Ліквідація приватної власності, практика зрівнялівки і дотацій викорінили з людських душ почуття господаря, породили безгосподарність, масові крадіжки, пияцтво. Треба, писав я, визнати помилковість вибраного шляху розвитку і рішуче змінити весь уклад життя, застосувавши прийнятний варіант конвергенції. Вказував я також на те, що необмежена влада однієї партії означає деградацію суспільства. Засилля в партії аморальних людей, для яких головне — з допомогою червоненької книжечки отримати перепустки до керівних крісел, пільг і привілеїв, ставить на час завдання розпустити партію, а суспільство деідеологізувати. Опорою прогресу має стати загальнонародний демократичний рух, а не партія. Писав я також про негативні наслідки войовничого атеїзму для духовного здоров'я народу.

Відповіддю на таку «крамолу» могло бути тільки одне — репресії. Справу мою роздмухали до всесоюзних масштабів. Авжеж: небезпечний державний злочинець. Географія оперативно-слідчих дій — увесь СРСР. На документах про мій арешт і утримання під вартою — підписи головного військового прокурора, Генерального прокурора, Голови Президії Верховної Ради СРСР. Було допитано 450 чоловік, з яких, до речі, жоден не показав проти мене нічого поганого.

Тоді вирішили вдатися до послуг психіатричної служби. Літаком, у супроводі вартових, мене направили на обстеження в Інститут судової психіатрії імені Сербського. Комісія з вітчизняних світил, до якої входив, зокрема, й академік В.Морозов, зробила висновок: здоровий. Інакше бути й не могло: будучи начальником штабу окремого полку у званні підполковника, на той час я висувався на посаду начальника кафедри одного з ленінградських вузів, регулярно проходив медичні огляди, займався спортом.

І от військовий трибунал Київського військового округу оголосив вирок: 6 років ув'язнення в колонії суворого режиму — «за наклепницькі вигадки, що ганьблять радянський суспільний і державний устрій». В обвинувачувальному висновку також сказано: «Вимагав розпуску КПРС і виключення марксизму-ленінізму з вузівських програм».

Дали мені ще й рік за начебто незаконне зберігання зброї та боєприпасів, аби заодно, крім політичної, заплямувати мене і кримінальною статтею. Хоча гвинтівку «вінчестер» було офіційно зареєстровано, набої я купував за готівку, адже захоплювався кульовою стрільбою, був майстром спорту СРСР.

Я вже чекав відправки до колонії, коли все круто змінилося. Мене відправили у дніпропетровську «психушку». Сидів я в одній камері з божевільними, злочинцями — вбивцями, мазохістами, сексманіяками, некрофілами. Цей езуїтський метод впливу на інакомислячих активно використовувався в ті часи в тюрмах.

Пам'ятаю, у сусідніх камерах сиділи тоді цілком здорові, але небезпечні для устоїв тоталітаризму своїм «вільнодумством» люди: Л.Плющ — кібернетик із Києва (тепер живе у Франції), В.Рафальський — драматург (живе під Стриєм), В.Сірий — учитель (мешкає у Дніпропетровську).

Здавалося, витерпіти всі оті тортури й приниження — вище од людських сил. Та я вижив. Допомогли фізичне загартування, звичка до труднощів. А найперше — усвідомлення своєї правоти і віра у відродження країни.

Усього я пробув в ув'язненні близько 5 років. Завдяки правозахисному рухові, протестам міжнародної громадськості мене звільнили під нагляд. З України змушений був переїхати до Воронежа, де ще 15 років працював на різних посадах.

Дотепер я не реабілітований. Кілька років тому в Москві пройшов міжнародну незалежну психіатричну експертизу, від якої привіз вердикт: «Б.К.Матросов психічного захворювання не має і ніколи не мав раніше».

... Перед судом довелося мені сидіти у камері, в якій у 1937 році чекав розправи М.Тухачевський. Відомо, що в останньому слові на суді він сказав: «Я люблю свою Батьківщину, ніколи не був її зрадником і ворогом свого народу». І хоча моє становище, звання і заслуги незрівнянно скромніші, саме цими словами я б і хотів закінчити. Нехай усі, хто мене пам'ятає, знають, що підполковник Б.Матросов був і залишається пристрасним патріотом, переконаним прихильником демократії, прогресу, поборником щастя російського і українського народів.

З повагою, Б.МАТРОСОВ.

Воронеж».

На знімку: П. Ю. Шелест.

Василь БАБУХ, «Голос України»

Вовк по-панібратськи чоломкається з людиною. Людина безбоязно прогулюється із сіроманцем чернівецькими вулицями. Свого часу фотознімки із зображенням цього дивака, закоханого в хижаків, обійшли сторінки багатьох вітчизняних і зарубіжних видань. Як-не-як, сенсація. Не щодня можна побачити таке.

Учитель вовків

Дивак, до якого довірливо тягнуться наші одвічні вороги, живе в Чернівцях. То відомий знавець тваринного світу, чудовий дресирувальник, що багато літ свого життя провів під шатрами мандрівних цирків, Степан Дмитрович Шевченко.

Після виходу на пенсію він поклявся, що ніколи більше не працюватиме з хижаками. Та спокій тривав недовго. Шевченка якось викликали керівники місцевого зоосаду й показали на тигра, який метався по клітці. Ревів на весь квартал.

— У нього щось із лапою, — переляканo сказав наглядач.

Як з'ясувалося, звір забив собі під кіготь тріску з недбало обробленої дошки в підлозі. Лапа запухла. Біль доконував тигра.

Шевченко скористався снотворним. Швидко видалив скіпку. А на прощання добряче висварив керівників зоосаду. Ті терпляче вислухали його і... запросили в наглядачі. Степан Дмитрович не міг відмовити.

Вовкам, ведмедям, тиграм, левам, рисям пощастило, бо ними почав опікуватися справжній професіонал.

Через півроку Шевченко вже вільно заходив до їхніх кліток, пестив грізних хижаків.

Та згодом зоосад через фінансову скруту довелося закрити. Частину вихованців розпродали, а ось на вовків покупців не залишилося. Шевченко вирішив узяти їх на своє утримання. На власному обійсті спорудив просторі вольєри, де й поселив сіроманців. У домашніх умовах він виховав більш як десяток хижаків, ділом довівши, що вовче плем'я піддається дресируванню, якщо за це взятися серйозно.

— Навіщо, Степане Дмитровичу, вам це здалося? — не раз запитували його сусіди й знайомі.

— Хочу довести, що вовки — цікаві, чуйні і напрочуд розумні тварини. Вони можуть добре прислужитися людям.

І результати не забарилися. Шевченко розпочав схрещувати лайок з вовками. Народжувалося чудове потомство мисливських собак. Ще й тепер вони вірно служать сибірським промисловцям у їхній нелегкій роботі. Деякі стали незамінними помічниками карпатських чабанів.

Виховання вовків — далеко не проста, як може здатися на перший погляд, справа. Треба до тонкощів знати поведінку кожного сіроманця, правильно годувати. І щоденно вигулювати. Він має багато рухатися, пізнавати довколишній світ.

Шевченко чітко додержує цих вимог. Вранці й увечері одягає на вовків ошийники й вирушає на міську околицю. У відлюдних місцях дає їм волю. На перший поклик вони швидко повертаються до господаря, ніколи не чіпають сторонніх людей.

Харчує Шевченко своїх вихованців відходами з м'ясокомбінату. Ніколи не перегодовує їх. Влітку та восени додає в меню гарбузи, соняшникове насіння. З'ясовується, що вовча братія охоче ласує й рослинною їжею.

У сіроманців чудова пам'ять. Вони й через багато років уміють розпізнавати людей, що добре ставилися до них.

Я був свідком такої сцени. Після проходження служби в армії додому повернувся син Шевченка. Тільки-но він з'явився на воротях, як старий вовк почав щемливо скімлити. Юнак підійшов до клітки й просунув руку крізь огорожу. Сіроманець заходився лизати її, ластитися до свого колишнього годувальника.

Зате коли біля вольєра з'являється сусідська дівчинка, вовк настовбурчує шерсть на загривку. Він запам'ятав, що вона колись дратувала його палицею через решітку. І тому реакція на появу порушниці спокою — агресивна. Він не зачепить її, але дівчинці краще триматися подалі.

Повадки вовків, їх норов, характерні риси Шевченко описав у своїх щоденниках. Ці матеріали неоціненні для тих, хто студіює етологію — науку про поведінку тварин.

Залишається тільки пожалкувати за тим, що багаторічний експеримент з вовками перервався. Тримати в домашніх умовах живу колекцію стало справою вкрай складною. Своїх дорослих вихованців Шевченко пороздавав звіринцям, а малечу — цирковим трупам.

Степан Дмитрович живе надіями, що його досвід ще колись знадобиться Україні. Адже він розробив проект безвольєрного зоопарку, в якому звірів утримуватимуть в умовах, наближених до природних, що не так пригнічує й сковує тварину. Може, знайдуться люди, що візьмуться за втілення цього проекту.

Михайло ПРИГОДІЙ, доктор філологічних наук

ТАК ХТО Ж ТАКІ УКРАЇНЦІ?

Повертаючись до надрукованого

Запитання — доречне, власну історію нам треба ґрунтовно вивчати, очищати її від нашарувань і вигадок. Залишімо осторонь «аргумент»: українці є органічною частиною росіян. Та ось уже не вперше привертають нашу увагу до іншого: виявляється, українці — не що інше, як половці, тюркське плем'я, ослов'янене, «українська мова — слов'яно-тюркська мова». Ці міркування висловив підполковник Чернігівського управління СБУ Олександр Добриця на сторінках «Голосу України» (№ 61, 2.04.94). У публікації йдеться не про вплив половців на київських русів-українців, а саме про тюркську етнічність українців. А це вже серйозно.

О. Добриця по-військовому категорично твердить: «Протягом століть половці займали майже дві третини життєвого простору України, і вважати їх тут за чужинців, мабуть, безглуздо. Вони такі ж наші пращури, як, скажімо, трипільці, скіфи, сармати, гунни, русичі і т. п.». Надто багато тут неточностей і плутанини. Половці займали свій життєвий простір в басейні Дону, турбували, переважно як нападники, південно-східну Русь десь упродовж одного сторіччя — час дуже короткий, щоб змінити етнічність народу. Вперше хан Блуш з половцями прийшли до Переяслава взимку 1055 року. 1061 р. половці прийшли вперше «воювати Русь», перемогли Всеволода і, спустошивши землю, відійшли. І так з перемінним успіхом тривало, поки Володимир Мономах не розгромив половців весною 1111 р. Настало тривале затишшя. В уяві русичів половці були «погани», «іноплемінники», «вороги-супостати». Скоріше можна говорити про повне неприйняття їх, про страх перед ними, а не про тісне співжиття.

В останню чверть XII ст. половці знову прийшли на руську землю (1177 р.), відновилися напади. Був невдалий похід Ігоря Святославича на половців. Налагоджувалися й мирні взаємини, родичання (аж ніяк не часті), знову походи: половців — на Русь, русичів — на половців. З кінця XII ст. літопис уже не фіксує істотних зіткнень русів з половцями. Нема ніяких реальних підстав говорити про всеохопний вплив, який спричинив би переродження українців на половців.

До того ж спілкування українців-русів з половцями відбувалося за часів найвищого розквіту Київської держави, коли українці етнічно уже визначилися, мали власні сталі звичаї, мораль, етику, віру. Якби половці й мали щонайвищу стадію розвитку, а взаємини їх з русами були добросусідські, то й тоді змінити власні етнічні формули не вдалося б. Бо автохтонний (корінний) народ, яким були українці-руси, має ту перевагу, що його етнічні особистості (менталітет) формуються у власному середовищі, на власній, споконвічній землі (рідний клімат, земля, ландшафт впливають на ті процеси), тому така ментальність і називається самобутньою, дуже тривка. Інша річ — прибулець, зайда, поневолювач, у кращому для нього разі він може покорити, і то не надовго.

А нам кажуть: «Змішуючись упродовж тисячоліть з автохтонним населенням, усі ці народи (маються на увазі «трипільці, скіфи, сармати, гунни, русичі і т. п.» — **М. П.**) залишили нам гени, звичаї, міфи, слова — тобто усе те, що зараз відрізняє український менталітет від сусідніх». Знову плутанина і алогізми. Що то за «автохтонне населення», з яким змішувалися трипільці, скіфи і т. д.? Насправді ж із названих «народів» автохтонним був тільки один з двома найменнями — трипільці й русичі — український народ, а решта — кочівники.

Родовим місцем українців було Середнє Подніпров'я. У IV—III тисячоліттях до н. е. формується Трипільська археологічна культура. Автохтони цього краю вже тоді займалися хліборобством, що сприяло осілому способу життя, масштабному і порівняно швидкому етнічному утворенню. Людський досвід трипільських хліборобів (і виробничий, і побутовий, і суспільний) виявився такий стійкий, що витримав тисячолітні випробування. На ці землі в VII ст. до н. е. прийшли скіфи, утворили велику державу, яку увібрала в себе кілька уже своєрідних етнічних утворень. «Батько історії» Геродот чітко розрізняв скіфів скотарів і хліборобів (перші були кочові пришельці, а другі — автохтонні трипільські хлібороби). Скіфів-плугатарів Геродот ще називає сколотами (слов'янами), борисфенітами, вказує на їхнє місцерозселення. Скажімо, за область паралатів-сколотів слід вважати найбагатший і найбільш укріплений район південніше від річки Рось по річку Тясмин.

По-хліборобському працьовита слов'янська людність, яка у скіфський період піднеслася у своєму розвиткові, зберегла себе і перед сарматами, готами та іншими пришельцями на придніпровські землі.

На початку нашої ери наддніпрянські поляни-роси або, як називали їх греки, борисфеніти, паралати, об'єдналися зі спорідненими слов'янськими племенами верхнього Побужжя та Подністров'я — тиверцями, уличами, дулібами, деревлянами й творили Антську державу, широко відому в античному світі як Анти-Роси. Розквіт Антської держави припадає на IV—V ст. У боротьбі з аварами анти-роси відстояли свою незалежність, але були так виснажені, що їхній політичний союз фактично розпався, а племена, залишившись на своїх місцях, частиною людності посунулися трохи на північ, ближче до лісової смуги, до Києва.

У VII—VIII сторіччях формується нова українська держава раннього європейського середньовіччя — Київська Русь, спадкоємиця Антського царства. 1132 року Київська держава розпалась, її колонії, домініони, факторії стали вільні, а на терені Київської Русі тісніше групуються два самобутні етноси, починають формуватися їхні національні держави — Україна і Білорусь.

Ось така наша давня історія. Найдавніші предки наші — трипільці — ще за тих часів мали вже власні етнічні особливості, зберегли їх у спілкуванні зі степовими скіфами-кочівниками, сарматами, готами, а пізніше — з монголами, литовцями, поляками, турками, московитами.

Відомо, що етнічна формула не буває зовсім чиста, але головною своєю сутністю вона означає лише свій народ, неповторність його менталітету. Чим і цікава та чи інша людність.

Міжнародні впливи — справа життєва й неминуча, вони або заважають або стимулюють розвиток, але етнічна сутність самобутніх народів лишається незмінною.

О. Добриця прагне нав'язати думку: українці мають тюркську етнічність, ослов'янену. На жаль, ні автор, ні співрозмовник його не відчули того, що вони ображають українців уже тим, що позбавляють їх слов'янського менталітету і нав'язують їм чужий, сьогодні шанований, але не свій. Механічне поєднання різних етносів жоден із самобутніх народів (а український — саме такий) не допускає, навіть із слов'янськими етносами (поляк не є хорват, чех не є серб і т. ін.). Уся версія — вигадка на потіху тим, хто й сьогодні не хоче визнати самобутність української нації, її право на повну незалежність. Жалкую і стидаюся, що це йде від моїх земляків.

Київ.

Фото Віталія ЛЕЩИНСЬКОГО.

Наталя ФІЛІПЧУК, «Голос України»

БАБУСЯ ЕМІГРАНТСЬКОЇ ПРЕСИ НЕ ЗБИРАЄТЬСЯ НА ПЕНСІЮ

«Сабо» по-французьки означає «черевик», який буває дірявий, дорогий і... знаменитий. В останньому випадку його іменем називають вуличку в центрі Парижа, що зовсім близько від найстарішої у місті церкви Сан-Жермен де Пре (дарма, що церква католицька, у 1988 році саме в ній відбулася служба з нагоди 1000-ліття хрещення Русі).

«Журналь», з тієї ж мови, — «газета», яка буває цікава і навпаки... Між черевиком і газетою спільне тільки те, що на паризькій вулиці Сабо розташована редакція найбільшого у Західній Європі діаспорного видання «Українське слово», яке, до речі, в травні відзначає своє 61-річчя.

У Франції, яка надзвичайно ревниво ставиться до чужих культур, з усіх народів Східної Європи тільки українці, поляки і росіяни мають свої видання, котрі самі й субсидують. Найстарше — «Українське слово». Причини цього, очевидно, слід шукати не в згуртованості українських емігрантів у Франції (особливість, яка вигідно вирізняє французьку діаспору і сьогодні), адже генералові М. Капустянському вдалося об'єднати навколо видавничої справи чимало ентузіастів. Насправді газета виникла з іншої причини: як своєрідний протест на замовчування у західній пресі українського голоду, як спроба пробити інформаційну блокаду. А українські емігранти одночасно здобули своє власне видання, 75 відсотків тиражу якого вже на початку 50-х років поширювалися за межами Франції, зокрема в Бельгії, Німеччині, Англії, Австрії, Канаді, США, Латинській Америці, Австралії...

Двічі газету закривали, обидва рази під час німецької окупації. У 1940 році, коли німці ввійшли до Парижа і наклали вето на всі національні та демократичні видання, зокрема знищили друкарню «Українського слова», музей Симона Петлюри. Вдруге — коли вони ввійшли до Києва, де інтелігенція, що перебралася з-за кордону на родинні землі, зробила спробу реанімувати заборонену газету.

У тому, що нині редакція поселилася на вулиці Сабо, також є щось символічне. На думку багатьох українців з діаспори, час боротьби минув, настала пора поступу. Звичайно, найзручніше до такої мети іти в скороходах. Але якщо є тільки постоли — нічого, підемо й у них. Дивна річ, але оптимізму чомусь набираєшся саме в емігрантів. Вони так довго живуть на чужині, що не вірять: невже неможливо дати раду своїй державі. Вони так вірять у швидкий поступ України, що вже подейкують, чи є сенс за сьогоднішніх умов видавати в Парижі «Українське слово», адже, хоч із запізненням, але на Захід приходять і «Голос України», і «Народна газета», і «Літературна Україна» тощо. І варто обмежитися самим місячником «Української трибуни», заснованим газетою, що видається французькою мовою. Юрій Лазарчук (на фото), редактор і весь творчий колектив «Українського слова» в одній особі, вважає недоречним відмовлятися від часопису, який висвітлює події всередині діаспори, адже київська преса практично забула про земляків за кордоном. А якщо і згадує, то переважно тоді, коли потрапляє у цей-таки закордон й, інтуїтивно шукаючи рідні душі, стукає у двері до колег-земляків. Останнім часом пропонує співробітництво, але швидко відступає, адже газета безгонорарна. Кажуть, постсоціалістичних людей важко навчити мислити по-капіталістичному. Нічого подібного. Ніби зовсім недавно почали будувати капіталізм, а вже дивуються: невже проживете, не сплачуючи авторам гонорарів, де ж братимете матеріали? Але якось жили

61 рік, дарма, що при капіталізмі. Очевидно, на чужині з'являються трохи інші цінності. Тільки це вже проблема для іншого матеріалу.

А в нинішньому — «Голос України» вітає іменинника і зичить йому многая літа. А також співробітників газети: Юрія Лазарчука, Андрія Левицького, Олексія Ткаченка, Надію Двояк, Євбезіо де Карвало.

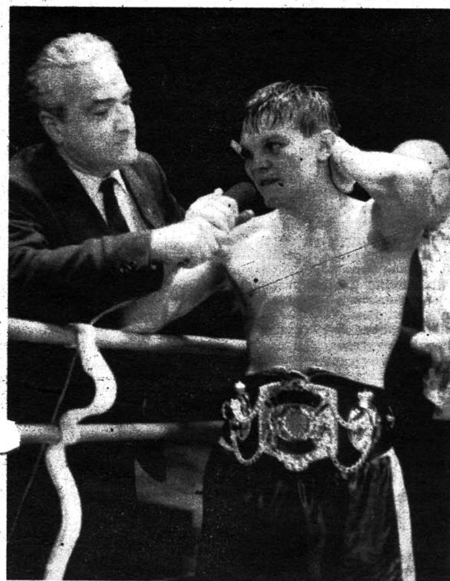

Ми вже повідомляли про блискучий успіх київського боксера — представника Української ліги професіонального боксу Андрія Синєпупова, який в Дніпропетровську виграв бій за звання чемпіона світу за версією WBO. **На знімках:** перше інтерв'ю 25-річного чемпіона відомому коментатору Георгієві Саркісьянцу; фрагмент бою Андрія Синєпупова з темношкірим англійським боксером Марком Рамсєм на прізвисько «Бритва».

Фото Миколи БОЧКА.

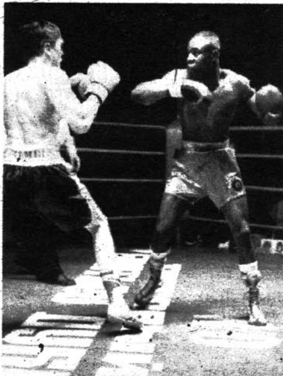

Баскетбол

Віктор СТАНКЕВИЧ, журналіст

НАПРУГА ЗРОСТАЄ

Події в національному чоловічому чемпіонаті баскетболістів наближаються до кульмінації. Як відомо, вже визначилися півфіналісти: «Будівельник-Анаконда», «БІПА-Мода», «Київ-Баскет» і «Шахтар-АСКО». Сьогодні команди проведуть чергові поєдинки з серії «плей-оф».

Одна з найпомітніших у цьому чудовому квартеті — команда «Київ-Баскет». Дебютант вищої ліги провів сезон чудово і претендує на нагороди. У чвертьфіналі кияни переграли миколаївського «Корабела». Але довелося проводити чотири зустрічі. Адже після перемоги вдома «Київ-Баскет» поступився в місті корабелів. Що сталося? Запитав начальника київської команди Аркадія ШАФРАНСЬКОГО.

— То був шостий наш поєдинок у чемпіонаті. П'ять попередніх ми виграли. Тому команді важко було настроїтися психологічно на серйозний двобій з уже раніше переможеним. Далася взнаки й утома, накопичена протягом тривалого турніру. Втім, після тієї поразки відбувся серйозний розбір помилок. Хлопці належно настроїлися і переконливо виграли дві зустрічі в Миколаєві і Києві.

— Тепер суперник «Київ-Баскет» — одеська «БІПА-Мода», який ваш прогноз стосовно наступних поєдинків?

— Від прогнозів утримаюсь. Втім, скажу, що одесити — то вже значно серйозніші суперники, ніж миколаївці. З чотирьох поєдинків на попередньому етапі чемпіонату ми програли три зустрічі з чотирьох. Однак «плей-оф» — зовсім інша справа. Гору, як на мене, візьме цілеспрямованіший, витриваліший, активніший, холоднокровніший. Отож, приходьте на поєдинок «Київ-Баскет» — «БІПА-Мода» 15—16 травня до спорткомплексу Київського педагогічного університету (зустрічі розпочинатимуться о 18.30) і неодмінно побачите гостру боротьбу, баскетбол доброї якості...

Футбол

«Нордекс» — генеральний спонсор збірної України

Як відомо, збірна команда України готується до відбіркових матчів чемпіонату Європи з футболу, фінал якого відбудеться 1996 року у Великобританії. Через відсутність коштів збірній України не вдалося б провести у повному обсязі підготовку до перших відбіркових ігор, екіпіруватися так, щоб не виглядати блякло на тлі інших команд з відбіркової групи.

Отож нова організація — СП «Україна Футбол Інтернешнл», очолювана Володимиром Лашкулом, довгий час вела пошуки генерального спонсора для збірної. Відома у Європі австро-швейцарська компанія «Нордекс», яка торік почала працювати в Україні, відгукнулася на пропозицію Федерації футболу й СП «Україна Футбол Інтернешнл» фінансово підтримати нашу команду. Президент «Нордексу» Григорій Лучанський й генеральний директор СП «Україна Футбол Інтернешнл» В. Лашкул у Відні підписали договір про спонсорство збірної України з футболу. Відтепер на футболках нашої команди з'явиться напис — «Нордекс».

Під час підписання угоди між «Нордексом» та «Україною Футбол Інтернешнл» були присутні президент Федерації футболу України Віктор Банников, а також віце-президент й одночасно генеральний представник «Нордекса» в Україні Вадим Рабинович. Г. Лучинський висловив надію, що за фінансової підтримки «Нордекса» збірна України зуміє успішно подолати відбірковий бар'єр і здобуде одну з путівок до фіналу чемпіонату Європи.

А нам, шанувальникам футболу, залишається сказати одне: «Дякуємо, «Нордекс». Втім, саме ці слова сказали після підписання договору про спонсорство В. Банников і В. Лашкул. Маємо надію, що з ім'ям фірми, яка за короткий час стрімко увірвалася до еліти західноєвропейського ділового світу, збірна України також увірветься до європейської футбольної еліти. Щасливого вам співробітництва, «Нордекс» і збірна!

Віктор БРАНИЦЬКИЙ, «Голос України»

ШЕЙПІНГ — ТО СПОСІБ ЖИТТЯ, —

стверджує енергійна, вродлива, струнка Олена Полякова — викладачка Українського державного університету фізичного виховання та спорту

Вона закохана у свою справу і ладна годинами розповідати про шейпінг. Олена побувала в Болгарії, де пройшла курс підвищення кваліфікації інструкторів із шейпінгу в тамтешніх приватних клубах.

Американські фахівці, які були в гостині торік у Києві на запрошення «Просвіти», відвідавши заняття Полякової, були в захопленні і говорили, що, мовляв, нічого вам вихваляти нашу Джейн Фонду, бо у вас є чарівна Полякова. І запитували: чому не відзнімаєте поляковських уроків на відеокасети? Вони б мали фантастичний успіх.

— То що ж воно таке, отой шейпінг, і з чим його їдять?

— У перекладі з англійської це слово означає «надати певної форми», — пояснює Олена Володимирівна. — Сьогодні на Заході це культ, бум, а точніше — спосіб життя. Існує безліч журналів, оздоровчих програм. Людина приходить до групи, секції або клубу і займається собою, удосконалює своє тіло. Працює над фігурою, починає раціонально харчуватися.

У нас цей напрям з'явився зовсім недавно, тому ми ще дуже далеко від світових досягнень у шейпінгу. Нам бракує касет із записами уроків. Щоправда, вже розробили комп'ютерну програму. До речі, то частина моєї дисертації, хоч вона, на жаль, лежить на полиці і припадає пилом.

— А чому ж не зазнімаєте заняття на касети? Оно й американці радять.

— Немає спонсорів. Адже на цю справу треба близько 500 доларів. Це і для самої продукції, і для її реклами. Потім знадобляться ще й додаткові кошти для контактів з відеопрокатом.

— Пані Полякова, а заняття шейпінгом нагадують аеробіку?

— Скажемо, що так. Однак це своєрідний ритмопластичний напрям. А їх існує десь із п'ятдесят. Вправи мають статико-динамічний характер, виконуються в напрузі. Багато робиться для того, щоб «згорав» підшкірний жировий шар, але не надається рельєфність м'язам. Заняття відбуваються на високому емоційному рівні, у супроводі музики. Багаторазове виконання якоїсь певної вправи впливає на окрему групу м'язів, примушує їх змінювати форму. Шкіра стає еластичнішою, красивішою. І все це досягається за дуже короткий час.

— Розкажіть про своїх підопічних.

— Це поки що одна абонементна група. Наші заняття ближче до спорту, але мають і неабиякий оздоровчий ефект. Це підтвердять мої підопічні жінки, яким за тридцять і які ніколи раніше не займалися спортом.

— Якщо я правильно зрозумів, шейпінг — суто жіноче заняття?

— Зовсім ні. Є в групі й чоловіки. Поки що двоє. Але сподіваюся, що чоловіча частина поступово збільшуватиметься. Щоправда, плинність у нас велика. Адже не всі можуть платити за наймання залу. А взагалі до мене приходить десь із 150 осіб. Заняття відбуваються чотири рази на тиждень. Кожне відвідує по 15—20 чоловік.

— А якщо раптом знайдеться багато охочих відвідувати ваші заняття? Чи зможете прийняти всіх?

— Жодних проблем. До речі, кожного початківця протестуємо, продіагностуємо, встановимо, так би мовити, боєздатність організму, визначимо особисті програми і — вперед!

— А чи легко вам проводити заняття?

— У всякому разі не важко. Маю чималий досвід. Читаю спеціальні лекції на цю тему студентам нашого вузу, коли вони проходять курс підвищення педагогічної майстерності. Гадаю, що у своїх учнів вклала багато. І вони, переконана, тепер уже й самі здатні проводити заняття з шейпінгу.

— То на часі й розширюватися?

— Було б дуже цікаво і корисно відкрити свій центр у нашому університеті. До речі, його керівництво охоче надасть нам вузівську базу, причому досить сучасну, щодня з 18 до 21 години. Задумів — море. Розроблено безліч методик. Приміром, оздоровча робота з вагітними жінками, різноманітні реабілітаційні види гімнастики. Ми надамо рекомендації, як набирати або «зганяти» вагу. Вже згадувалося про тестування. Після нього запропонуємо окремим пацієнтам ряд індивідуальних вправ, які можна виконувати самостійно й удома. Адже не кожний, як я сказала, має можливість приходити до нас чотири рази на тиждень.

— Олено Володимирівно, з усього видно, що ваша робота вам до душі...

— Так. Почалося це захоплення ще в студентські роки. Але до шейпінгу інтерес у мене виник тоді, коли народила дитину і почала повніти. Змушена була зайнятися коригуванням власної ваги. Читала багато зарубіжної літератури на цю тему, продивилась багато фільмів.

— І останнє запитання: ви працюєте самотужки?

— У цьому напрямку сама. Але є у нас ще й тренажерний комплекс. Тут ми з його господаркою і моєю колегою Наталією Олександрівною Кольцовою — єдине ціле, працюємо в тандемі...

Олена Полякова вважає свою справу перспективною. Що ж, як кажуть, Боже їй помагай. Але конче потрібна й зацікавленість людей та підтримка спонсорів.

Напихали і шлунки, і сумки

Чеська газета «Блеск» опублікувала статтю з подробицями поведінки спортивних журналістів з Росії на чемпіонаті світу з хокею в Італії. У статті, названій «Чи з'їсть російська сарана Мілан?», заявлено: «Акредитовані на чемпіонаті російські журналісти вільно орієнтувалися як у місті, так і в спорткомплексі, ваблені безпомилковим нюхом на дармову випивку й закуску. Якщо спочатку організатори годували представників засобів масової інформації безплатно і без обмежень, то в подальшому вони перейшли на «карткову» систему. Причина — підмочена репутація гостей з Росії, котрі з'їдали й випивали все, що траплялося їм під руку. А те, що не вміщувалося до їхніх напрочуд містких шлунків, виносили в сумках.

Скандальних історій було більше, ніж досить. Під час екскурсії у гори російські журналісти спромоглися з'їсти холодні закуски, що призначалися їхнім колегам, а допиттям решток вина затримали від'їзд фунікулера. Розповідь про історію виноробства не становила для них інтересу: їх більше цікавило питання — чи організують конкурс, хто більше вип'є.

Мілан був готовий до атаки, але й тут організатори прорахувалися. Першого ж дня група росіян скористалася з їхньої необачності і випила 60 банок «Кока-коли» й «Фанти». Після цього напої перебували під постійним наглядом офіціанток. І хоча збірна Росії вийшла з боротьби за медалі, російські журналісти залишалися тут до кінця. Адже їжі і напоїв було вдосталь.

Жарт номера

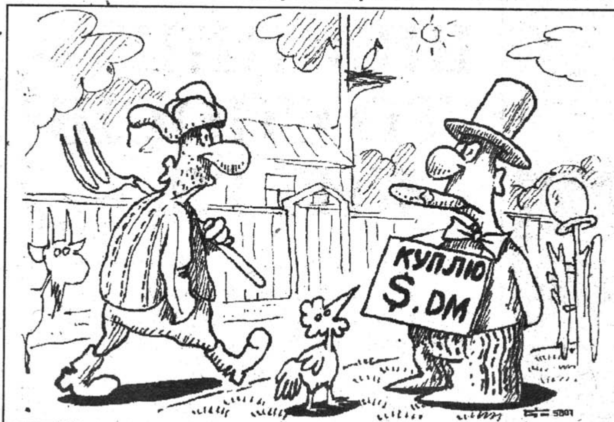

Мистецтво виживання належить народові.

Савелій ЛЮК.
Мал. Сергія ФЕДЬКА.

Монологи

МОДА, МОДА, МОДА...

Ми живемо в час суцільної моди. В час, коли одні щодня вскакують у нові джинси, а інші роками не можуть вискочити з ватяних штанів. Одні носять персні з діамантами, а інші дивляться на алюмінієві ложки, одні вважають, що полегшує життя норкова шуба, інші — що картата піжама, одні їдять чорну ікру, інші — читають кулінарну книгу.

На очах відбувається переорієнтація моди. Замість того, щоб віддавати своїх дітей до російськомовних шкіл, наші керівники запрошують священиків освячувати будинки своїм дітям. Замість Леніна — ікони, а в декого, мабуть для дезорієнтації ворога, висить фото гравців київського «Динамо» або ж комісара Катані. Замість піонерських галстуків на шиї — жуйки в роті. Замість ленінських кімнат — міні-бари.

Чим ми бідніші — тим багатша наша мода. На кожному кроці малі підприємства і чорні колготки.

А машини!.. Що лише не позаводили після того, як Михайло Сергійович показав світові Раїсу Максимівну! «Тойоти», «Мерседеси», «Ніссани», «Шевроле», «Форди» — язика вивихнеш від самих назв, розум стеряєш від цін, сну позбудешся від думки, що можуть украсти. Такий собі Іван Іванович пообіцяв своїй Танюші купити «Тойоту», якщо вона до шостого класу... не завагітніє.

Мода, мода, мода... В моді — закордонні поїздки. Пан Песюк повіз до Румунії бензопилу «Дружба», звідки привіз 10 курток, продав їх тут і за вторговані гроші купив бензопилу «Дружба». Тепер одна частина населення захоплена роздобутком товару для закордону, друга частина — в дорозі за кордон, третя — в дорозі з закордону додому, четверта — перепродує закордонний товар на ярмарку, а п'ята частина купує той товар і розбудовує Україну.

Якщо ти не був принаймні в Польщі, то краще помовч. Спочатку послухай, про що говорять в автобусі, на весіллі, під кабінетами, у дитсадку, а тоді й собі кажи, що був у Хелмі чи Кракові, і що в тебе там на ярмарку наші ж таки злодії вкрали товар, а тому в тебе в хаті телевізор чорно-білий, тапочки — дермантинові, а шапка — кроляча.

Одне слово, за кордоном бути модно, ще модніше — нічого там не навчитися.

Мода, мода, мода... Геть кінотеатри! Хай живуть відеомагнітофони! Одні в одних по 10 разів переписують відеокасети. У моїх сусідів на екрані двосерійна німецька порнографічно-історична стрічка «Катерина Друга», а звук записаний від кінофільму «Кремлівський переворот». Російська цариця ніжиться в ліжку з графом і з екрана лунають слова: «Чєво у тєбя рукі трясутся? Будь смєлєє!» (Голос колишнього «союзного» прем'єра Павлова.) Або під час інших перелюбств цариці- ласолюбки: «Ой, ай, ой, всьо! Конєц» (це Язов казав Крючкову, збагнувши, що Єльцин переміг).

Мода, мода, мода... У старих мода — на конфесії, у молодих — на сексуальні журнали. В селі мода на землю, в місті — на квартири. В селі хочуть по гектарові землі, але щоби й колгоспи існували як джерело постійного додаткового доходу. У місті дехто спить головою в одній квартирі, животом — у другій, ногами — в третій. Приросту населення нема, а черги на квартири зростають. Не інакше, як у нас завелися абхазькі довгожителі!

У квартирах теж своя мода. Дзвіночок щоб обов'язково грав «Подмосковные вечера» і нагадував, що з СРСР ми ще остаточно не розлучилися. Двері мають бути подвійні, в багатших — залізні. В хаті, крім меблів, бажано мати величезного пса, під подушкою — газовий балончик. В заможних — під ліжком автомат.

Мода, мода, мода... Хоч і модна політика — все одно «просто Марію» пізнають швидше, ніж політиків. Грубо кажучи, півкраїни засідає, пів — дивиться і слухає, решта — кандидати в народні депутати й довірені особи.

Мода на все. На гороскопи, на «Снікерси», на еротику, на йогів, на мафію... Та коли ж нарешті стане мода чесно працювати?

Микола САВЧУК.

Коломия.

Бувальщина

ШАПКА

Гарну шапку мав Микола Петрович. Пижикову. І так вона йому личила! Бувало, вийде взимку на вулицю, а жінки на нього очима так і стріляють.

— Хороша шапка, бережи її, — застерігали колеги. — Бо в місті стільки злодюг розвелося. З головою знесуть.

— Кому потрібна моя голова? А от щодо шапки, — розмірковував Микола Петрович, — маєте рацію.

Невдовзі поїхав до Ірпеня. На два тижні відпочивати.

Коли ж там ледь не щодня стали зникати хутряні вироби.

— З ногами вони чи що? — невесело жартували відпочиваючі.

Але Миколі Петровичу було не до жартів. Аж схуд, бідолаха, бо пильнував свого пижика, мов зіницю ока.

Спати лягав — клав шапку під подушку, снідати чи обідати йшов — вона в нього на колінах спочивала. А на прогулянці зав'язував її, тепленьку, на підборідді. Нехай спробує хтось поцупити. Не вдасться. І Настю, свою дружину, по телефону заспокоїв: майже усі без шапок, одного мене Бог милував.

Два тижні збігли. Микола Петрович полегшено зітхнув. Нарешті він їде додому. Шапка міцно на голові тримається.

«Хай йому грець! — думає. — Оце відпочинок мав!»

Уранці ділиться враженнями з колегами.

— Усе начебто нічого, аби не шапка. Така морока з нею була, досі млосно. Боявся, що хтось украде. Пронесло.

Робочий день надто швидко скінчився. Розбігалися по домівках, бо футбол мали по телевізору показувати. І Микола Петрович чкурнув: болільник він був завзятий.

Подзвонив у двері власної квартири.

Настя дивилася на нього, неначе на НЛО.

— Що це в тебе на голові? — ледь спромоглася вимовити.

— Як що? — лапнув рукою. — Шапка.

— Чия.

— Моя.

— Глянь у дзеркало!

На голові Миколи Петровича сидів трачений міллю заєць.

Валентина КОКІНА.

Всьо чотко!

На широку ногу

Зустрілися два куми. Розговорилися.

— Ну, як живеш?

— На широку ногу.

— Так багато заробляєш?

— На хліб вистачає. А іноді, якщо піднатужуся, то ще й пляшку молока принесу діткам.

— Ото й усе?

— А що, хіба мало?!

— Та малувато.

— Але я ж до того збагачую своє меню. Заочно.

— Як це?

— Показують ото по телевізору пару кошенят. Для них відкривають консервну банку, на якій не по-нашому написано — «Віскас», а диктор ще й розхвалює, що в тому кормі є всі необхідні для організму поживні речовини. Виїдають ті кошенята миску «Віскасу» і апетитно облизуються. І я разом із ними...

— Таке вигадав!

— Не дивуйся. Бо хоч для економії коштів уже відключив радіо, відмовився від телефону, лише телевізор — зрідка-годи вмикаю, вечеряю наосліп, а запахом м'яса смакую тільки проходячи побіля ресторану. Але все ж таки подобається мені, як ото по телевізору показують двох собацюр, яких годують гранулами-сухариками та ще й розхвалюють: погляньте, мовляв, у якій ті собацюри формі. То я й думаю: поглянули б ви, у якій би я був формі...

Ще мене одна московська телепередача зацікавила. Дуже вже диктор запрошує податися відпочивати на Гавайські острови. І ти знаєш, я з радістю поїхав би. Зайцем. Тільки острах бере.

— Чому?

— Та тому, що як би я не ховався, а в дорозі обов'язково виліз би зі своєї схованки. Довідалася б команда теплохода. І висадили б. Ще б нічого, якби на безлюдний острів. Був би Робінзоном. А здумають висадити в якомусь порту? Я ж не те що валюти — купона драного за душею не маю. То ліпше вже якось тут, удома...

Василь ГРУЩЕНКО.

Рівне.

АКЦІЇ
КОНТРОЛЬНИЙ ПАКЕТ
КОНТРОЛЬНІ ВАГИ

Мал. Сергія ФЕДЬКА.

Міні-проза

МОТЛОХ

— Сидорчук, а це що за мотлох?

— Насмілюся доповісти — в цих коробках лазерні принтери!

— А по-нашому?

— По-нашому — це множна машина.

— Гарна штуковина?

— Дуже!

— Тоді списати!

— Як «списати»? Ми їх тільки вчора отримали!..

— То й що?

— Принтери японського виробництва!

— Чудово!

— Їх п'ять штук...

— Прекрасно!

— Отже?

— Списати!

— Але ж принтери новенькі, запаковані...

— У вас, Сидорчук, мабуть, у голові сміття. От скажіть, навіщо мені драгтя? А втім, годі базікати: зараз же списати ці японські штучки і відвезти їх до мене додому!

Олександр ПЕРЛЮК.

Кіровоград.

Двома рядками

Закоханий

Так любить Україну-неньку!
Бо... цупить з неї потихеньку.

Плакальник

— За бідний люд наш! — сумно охає
Й шикарну дачу він відгрохує.

Купони

Нулів багато перед вами,
А купиш... Ну якість там грами...

Хто винний?

Пропив аванс — і уряд кляв:
А що нести в сім'ю, мовляв?

Сучасний кіт

Не став мишей ловити: — Справа марна,
Бо ж допомога йде... Гуманітарна!

Дмитро СОЛОДКИЙ.

Еротичне

Шукаю подругу

Мені скоро — 38. Зріст оригінальний. У двері проходжу коли як. Наполовину стрункий. Маю очі, вуха, ніс та все інше. Не кривий, не горбатий, не сліпий, не глухий... Добре чую. Особливо після слів: «На!» По боках темноволосий. Спереду лисуватий. Зверху себе не бачив. А взагалі про таких, як я, люди кажуть: «Хлопець хоч куди!» Сам чув!

Захоплююсь спекуляцією. Люблю шахи. Не можу без мата.

Полюбляю колекціонувати порожні пляшчини з-під горілки, вина, пива, лікера, самогону... Дуже рідко з- під коньяка. Але є й такі! Спиртним не зловживаю. Ніхто не скаже, щоб я десь валявся у канаві чи на автобусній зупинці. Додому завжди доповзаю без сторонньої допомоги. Улюблений колір — зелений. Ціную гумор. Найчастіше після пива. Але най-най люблю курити. В ліжку.

З метою створення сім'ї хотів би дуже познайомитись із завідувачкою продовольчим магазином, продскладом, товарознавцем. Згоден познайомитись з продавцем магазину «Горілчані вироби», кухаркою, офіціанткою... Працівниць залізобетонних заводів прошу не турбувати. Не працюю. Бережу здоров'я для коханої.

Квартирою не забезпечений. Тому кандидатка мусить її мати. Не завадить і особняк. Можна з дитиною. Все одно здамо в дитбудинок. Шкідливих звичок не маю.

Шукайте мене в кочегарці центрального житлово- експлуатаційного управління. Треті двері праворуч.

Володимир ТОВТИН.

Ужгород.

Шлюбний агент

Мал. Олександра СУХАНОВА.

Засновник — Верховна Рада України.
Видавець — Президія Верховної Ради України.
252019, м. Київ-19, вул. М. Грушевського, 5.
Газета виходить з 1 січня 1991 року.

Головний редактор С. ПРАВДЕНКО.
Редколегія: О. БІЛИК (заст. головного редактора), Л. БРОВЧЕНКО (в.о.заст. головного редактора), А. ГОРЛОВ (перший заст. головного редактора), І. ГРУШКО, В. КРАСНОДЕМСЬКИЙ, С. ПИСАРЕНКО, Б. СИДОРЕНКО (заст. головного редактора), А. СОЛОНСЬКИЙ, В. СУДДЯ (заст. головного редактора).

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

♦ ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-88-23; телефакс — 224-72-54; відділ реклами — 441-89-34, 441-89-44.
♦ Рукописів не повертаємо.
♦ Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Свідоцтво про реєстрацію періодичного друкованого видання — КП № 1 від 18.09.1990 р.

♦ За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець. ♦ Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій. ♦ За точність викладених фактів відповідальність несе автор.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами.
Індекс 60955.
Тираж 325044

Комбінат друку видавництва «Преса України». 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0
Зам. 0311089.

Газету набрано і зверстано в комп'ютерному центрі «Голосу України».